

UUSI SUOMETAR

N:o 93 – 24.4.1890

Polkupyörällä Pariisiin.

Kirj. Matkan tekijä.

Niin äkkiä kuin viime kesänä pälkähtikin päähäni lähteä polkupyörällä vieraita maita matkailemaan, sitä pikemmältä olen nyt tuuminut, pitäisikö minun mokomasta retkestäni tehdä selvää muille ihmisille, vaiko ei?

Minulla ei ollut edeltäpäin tehtyä matkasuunnitelmaa, eikä liioin ollut matkallani mitään erityistä varmaa tarkoitusperää, vaan kun kaikki puhui silloin Pariisista ja sinne moni pyrki, lähdin ajelemaan pyörälläni sitä ilmaa kohti minäkin siinä tuumassa, että kunhan pyörä, koivet ja rahat kestänevät, niin saattaa tulla vaikka Pariisikin vastaan.

Matka tuli tehdyksi kuin tulikin, mutta siinä oli monta mutkaa ja kotoni sekä Parisin välillä ehdin nähdä vähä ”toista ja molempiakin”, joista toinen puoli häilyy päässäni nyt enään vaan kuin sekava uni. En tullut kulkeissani kirjoittaneeksi mitään vakituista päiväkirjaa ja sentähden on moni asia ja näkemäni, jota voisi olla armosta haihtunut mielestä, jota vastoin toinen vähäarvoisempi tapahtuma tai pieni seikkailu on pysynyt selvästi muistoissani.

Nyt kokoan nämä matkamuistoni jotenkuten ja kerron siinä järjestyksestä kuin kuljin, mutta se täytyy etukäteen sanoakseni, että aineeni supistuu yksinomaan siihen, mitä pyörän-satulasta näin ja mitä siinä koin. En voinut sillä polkea oppineitten pakinoille enkä mahtavien seuraan, kuljeskelin maanteitä vaan vapaassa luonnossa ja seurustelin paraasta päästä maakansan parissa.

Ken aikoo pitkään matkaan, se tietysti paraansa mukaan varustaa pussinsa ja passinsa ja niin tein minäkin. Pistin pyörälaukuuni puhtaan paidan matkan varalle – toinen oli päälläni tietysti – ja sinne sälytin myös ruuviavaimet, konerasvat ja varpaanvoiteet – ja siinä oli ”pakininki” kaikki. Piilotin rahalompakon ja passin poveeni ja lähdin 21 päivä kesäkuuta ajamaan Santoniemeen.

Pyöräni oli korkea 52 tuumainen, olin totumaton sillä vielä kulkemaan ja sentähden väsytti alkumatka minua ankarasti. Sitä paitsi sattui minulle heti toisena päivänä vielä vahinko, ikään kuin paha enne, joka pani tuumimaan kotoperaa ennen kuin olin ehtinyt Santoniemeen.

Polkupyörällä Pariisiin.

Kirj. Matkan tekijä.

Niin äkkiä kuin viime kesänä pälkähtikin päähäni lähteä polkupyörällä vieraita maita matkailemaan, sitä pikemmältä olen nyt tuuminut, pitäisikö minun mokomasta retkestäni tehdä selvää muille ihmisille, vaiko ei?

Minulla ei ollut edeltäpäin tehtyä matkasuunnitelmaa, eikä liioin ollut matkallani mitään erityistä varmaa tarkoitusperää, vaan kun kaikki puhui silloin Pariisista ja sinne moni pyrki, lähdin ajelemaan pyörälläni sitä ilmaa kohti minäkin siinä tuumassa, että kunhan pyörä, koivet ja rahat kestänevät, niin saattaa tulla vaikka Pariisikin vastaan.

Matka tuli tehdyksi kuin tulikin, mutta siinä oli monta mutkaa ja kotoni sekä Parisin välillä ehdin nähdä vähä ”toista ja molempiakin”, joista toinen puoli häilyy päässäni nyt enään vaan kuin sekava uni. En tullut kulkeissani kirjoittaneeksi mitään vakituista päiväkirjaa ja sentähden on moni asia ja näkemäni, jota voisi olla armosta haihtunut mielestä, jota vastoin toinen vähäarvoisempi tapahtuma tai pieni seikkailu on pysynyt selvästi muistoissani.

Nyt kokoan nämä matkamuistoni jotenkuten ja kerron siinä järjestyksessä kuin kuljin, mutta se täytyy etukäteen sanoakseni, että aineeni supistuu yksinomaan siihen, mitä pyörän-satulasta näin ja mitä siinä koin. En voinut sillä polkea oppineitten pakinoille enkä mahtavien seuraan, kuljeskelin maanteitä vaan vapaassa luonnossa ja seurustelin paraasta päästä maakansan parissa.

Ken aikoo pitkään matkaan, se tietysti paraansa mukaan varustaa pussinsa ja passinsa, ja niin tein minäkin. Pistin pyörälaukuuni puhtaan paidan matkan varalle – toinen oli päälläni tietysti

Rupesin näet Tammisaareen tullessa ylpeästi ajamaan kilpaa kahden Pohjan isännän kanssa, jotka myös olivat kaupunkiin menossa. Kuulin kaiken heistä sanovan kumppanilleen, että ”mä moran häjit stoppa mä en koton san” ja eikö lähdetty koittamaan !Vaan kuinka ollakaan, kun joku matka oli hyrytetty, syöksyin minä pyörineni ojaan ja koneeni inkavarsi meni aivan vääräksi, niin että se sillä kerralla tuli miltei kelvottomaksi. Muuan kaupungista tulija, joka siihen yhtyi, tarjosi kyllä minulle ryyppyä pullostansa, että saisin huuhtoa muren suustani, mutta asia ei ollut sillä autettu.

Menin sentään Santoniemeen ja tuumailin siellä vuorokauden mitä tehdä, lähteäkö eteenpäin, vai pyörtääkö ympäri; mutta kun katselin siintävää merta siellä Santoniemen viimeisestä kärestä, heitin huolet pois ja aprikoimiset ja astuin Juhannuspäivän illalla laivaan tuumien, että tottapahan Tukholmasta pyöräni paikataan, koska siellä kuulin uusiakin tehtävän.

Turun kautta kuljettiin. Vasta huomenis-iltahämymyssä viillätettiin Aurajokea, kirjavain huvilain välitsen Itämerelle ja 26 päivän aamulla oltiin Ruotsin saaristossa. Heräsin vasta Worholman linnan kohdalla ja aloin tarkastaa , mitä uutta yksi yö oli silmälle tuonut. Muutos oli jotensakin suuri siitä, mitä illalla oli katsellut, ja hyvin tuntui Tukholman saaristo pitävän näköhermoja eleillä. Tukholmaan tullessa näytti luonto ylpeämmältä, kuin meiltä lähtiessä. En enää nähnyt mataloita kaljuja kallioita pienine männytn rässiineen, vaan ranta kokosi korkeana ja rehevämetsäisenä. Metsien välistä ja lahtien perukoista aukesi näkyviin upeita herraskartanoita tornineen. Mutta vesi kapeni kapenemistaan, ja yht’äkkiä tultiin Tukholmaan ikään kuin rysän nieluun.

Maihin päästyä, vietiin pyöräni tullikamariin ja tahdottiin siitä tulli, vaan kukaan ei kysunut puolella sanalla, oliko minulla passia ja kummeksikin ettei sitä kysytty laivallakaan, kun pilettejä maksoin.

Minä tein tullimakusta vastarinnan, sillä enhän tuuminut Ruotsissa elämään ruveta, enkä sinne jättää pyöräänikään; yhtähyvin voitte ottaa saappaistani tullin, sanoin, jos minä niillä jonkun aikaa marssin Ruotsin mannerta ja sentään vien ne jalassani takaisin Suomeen. Aloin siinä tulliherroilta kysellä polkupyöräseppää, vaan eihän niillä ollut aikaa neuvoa minua ja silleen jäi tullimaksukin.

Laiturilta sain oppaan, joka kuletti minut

senkin seitsemää mutkaa läpi vanhan Tukholman Norrmalmille Strom’in polkupyörätehtaan. Tahdoin välttämättä saada kaikkein ensimmäiseksi koneeni korjatuksi ja sitte vasta katsastella ympärilleni tarkemmin.

Strom lupasi laittaa pyörän huomiseksi neljästä kruunusta ja vakuutti jo etukäteen, että kun hän sen reilaa, niin saan huoletta ajaa vaikka Norblapiin saakka ja sen hän lausui niin itseensäluottavalla äänellä, että jos sanankaan olisin vastaan inttänyt, olisin ehkä saanut korvilleni, niin minusta tuntui. Saman mahtavan puhettavan huomasin sittemmin Ruotsissa hyvin yleiseksi. Minäpä aijonkin ajaa eteläänpäin, tuumasin Strom’ille. ”Sinne päin saa herra ajaa sillä niin pitkälle kuin suinkin jaksaa”, vastasi hän, ”sillä siellä on hyvät tiet”.

Sen päivän katselin kaupunkia minkä ennätin, enkä unhottanut Mooseksen mäkeäkään, johon luullakseni jokainen muukalainen Tukholmassa hissauttaa itsensä. Siellä korkeudessa join kaupungin kunniaksi lasin tuota kuulua Ruotsin punssia erään Tukholmalaisen kanssa, johon sattumalta yhyin, ja läksimme sitte yhdessä jatamaan kiertokulkuani.

Kävellessäni Tukholman vanhaa kaupunginosaa, tuntui minusta kuin olisin viskattu takaisin keskiaikaan. Siellä ikivanhain , monisoppisten, pienilakisten kivimuurien välisillä ”grubgeukka”, jotka eivät mitenkään olleet neljää kyynärää leveämmät, katselin ehdottomasti sivulleni pimeisiin holveihin, että eikähän sieltä jostakusta astu eteeni Kustaa Vaasa vainaja tai joku Store. Moni historiallinen muistio elpyi mielestä siellä. Toisinaan kävi melkein väre selässä, niin kuin esimerkiksi Isolletorille tullessani, vaan kun pistäytettiin siinä katumiessä olemaan kapakkaan täytyi jo hymyilläni, sillä mieleeni juohtui Bellman ja Ulla Winblab.

Uudemmissa kaupungin-osissa, toisella puolen siltojen, tunsin taas elämänsä kotonaan nykyajassa, sillä siellä oli kaikki väljää ja kaunista, valoisata.

Paljon olisi ollut jo Tukholmassakin nähtävää ja hyvin se olisi palkinnut muutaman päivän viivytyksen, mutta minä ajattelin, että jos heti alkumatkalla alan viivytellä, taitaa jäädä loppumatka tekemättä, ja saatuani toisena päivänä pyöräni hyvässä kunnossa, en maltta olla lähtemättä koittelemaan sitä heti saman päivänä. Se oli joutavata kiirettä, kuten nyt jällestäpäin olen huomannut, ja se haittasi minua monessa muus-

sakin paikassa matkallani; mutta niinhän se on, että ihminen on usein jäljestäpäin viisaampi kuin oikealla hetkellä.

Tukholmasta Göteporiin

Se oli 27 päivä kesäkuuta, puolisen aikaan, kun lähdin Tukholmasta, Ajoin Hornin tullista ulos, ja aloin polkea Nyköpingiin vievää valtatietä. Göteporiin päätin yrittää, sillä se oli mielestäni sopiva taival, halki maan. Mutta pitkältä se tuntui, kun sitä lähteissäni rupesin ajattelemaan, sillä Tukholmasta sanottiin tulevan suorinta tietä Göteporiin 48 peninkulmaa. Sen tähden päätin, ett'en anna ajatuksieni kulkea nopeammin perille kuin pyöränikään, joka tuntuu olevankin parasta sellaisessa matkan teossa.

Oudolta tuntui alusta lähteä ajamaan vieraassa maassa, vierasta tietä, mutta heti pyörälle noustuani aloin polkea ihan toden teolla. Tie oli kovaa ja erittäin tasaista, niin kuin useat vanhat tiet meidänkin maassa, missä ei itse maan laatu ole pehmeätä. Kulku kävi sillä mainiosti, mutta ilma vaan oli kovin paahtava ja tyyni, jonka tähden täytyi ajaakseni paithahasilla ja paljain päin. Se oli matkan tekoa se! Niin kuuma kuin silloin olikin, ennätin kumminkin jo ensi päivänä ajaa viiden penikulmapatsaan ohitse.

Tukholmasta lähdeyttäni huomasin heti, että kyllä Ruotsista tien pituudesta selvän saa, sillä joka neljännespeninkulman päähän on pinottu aika kiviröykkiö tai luotu maasta korkea kumpu, jonka päällä töröttää vankka rautainen patsas. Patsassa on paitsi peninkulman numeroa, vielä kuninkaan nimi, jonka aikana se on pystytetty ja vuosiluku. Niistä ei ollut ajan hammas, eikä pikkupoikain kivet voineet kutistaa numerotauluja, sillä useat olivat seisseet paikallaan parisaata vuotta.

Sörlanti, ainakin ne seudut, joita aloin kulkea, muistutti paljon meidän maata. Siellä oli vuoroin tasankoa, vuoroin mäkeä, toisesta paikasta peltoja ja taloja, toisessa paikassa taas metsää. Mutta siinä oli ero, että peltoa siellä oli äärettömän paljon enemmän kuin meillä yleensä ja se kaikki toisella tavalla muokattua. Huomasin heti ensi päivänä, että maanmiehet tietää, niin paljon kuin mahdollista, karttavat aitoja ja avonaisia ojia, vaan eivät ollenkaan epäile kylvää laajoja vainioita heinäksi. Muinaiset ojat, missä niitä oli niin kuin esim. kahden puolen maantietä, olivat niin suuria, että kauhistutti pyörältä katsella ojan pohjaan, mutta itse vainiot näyttivät ole-

van enimmäkseen salaojissa.

Metsiä en nähnyt, en sellaisia kuin meillä, jotka tumman mehevänä vyönä peittävät horisontin, mutta lehtimetsäisiä kunnaita kohosi vainioitten välissä ja niillä leveäoksainen tammi kohosi yli pitempien puitten niin kuin kuningas.

Useimmat talot olivat sellaisten mäkilöitten rinteillä ja kaikki ne olivat upeita kuin herraskartanot. Monessa ennätin pistäytyä sisälläkin jo ensi päivänä, eikä yhdessäkään niissä sisäpuoli tehnyt häpeätä ulkopuolelle. Joka paikassa mihin poikkesin, olivat ihmiset niin puhelijoita, että pian olisi puhuttu päivä umpeen, kun vaan olisi aikaa ollut. Kieli oli niillä seuduin vielä hyvin ymmärrettävää meikäläiselle, vaikka tuo ruotsalaisten omituinen äänen paino olikin minulle outoa heidän puheessaan.

Oli paras heinänteon aika käsissä sillä kohdalla Ruotsia. Niittokoneittein raksutus kuului katkeamatta korviini ja tuore heinän haju tunki pitkin matkaa nenääni. Heinämiestä ja heinäkuormaa meni ja tuli pitkin maantietä. Vastaantulijat eivät näyttäneet minusta hyvinkään vierailta, paitsi että naisilla oli kaikilla leveälieriset olkihatut päässä. Niin olivat muuten kuin ihmiset meilläkin, tekivät iloisen hyvän päivän, nauroivat ja huutelivat jotain perääni. Mutta puisevat nelipyöräiset ajopelit ja ainakin yhdeksää korttelia, vieläpä kymmentäkin korkea härkäpari niitten edestä, ne tuntuivat silmääni kovin tummilta. Semosilla en nähnyt kuormia ajettavan ollenkaan, enkä liioin kaksipyöräisillä kärryillä.

Jos härkiä olisi silmäni vaikka kuinkakin hyvin tietänyt, niin ne sarvipäät jöntit eivät sietäneet minun pyörääni. Muutamassa paikassa olivat kaataa kuormansa kesken aikojaan ja vikuuttivat ikeensä, kun en huomannut tarpeeksi etäällä viedä pyörääni maantien ojaan. Siinä minulle luettiin selvä Ruotsin laki, että sadan askeleen päässä täytyy polkupyörällä ajajan nousta maahan, jos joku härillä – ja tietysti myös hevosella ajaja tulee vastaan. Minä lupasin vast'edes olla laille kuuliainen ja sillä siitä pääsin. Naurettiin päälle ja erottiin hyvinä miehinä. minä jatkoin matkaani ja he veivät heinäkuormansa taloon, missä he navetan seinustalle pantiin kekoon.

(Jatk.)

UUSI SUOMETAR

N:o 94 – 25.4.1890

Polkupyörällä Pariisiin.

(Jatk. 93 n:roon.)

Olin jo kulkenut lävitse Södertelgen sievän pikukukaupungin ja hyvän matkaa sen toisellekin puolelle, kun ensimmäinen matkapäiväni Ruotsissa alkoi iltautua ja tunsin ruumiissani, että yölepo olisi sopivata, sillä olinpa tullut jo 6 penikulmaa Tukholmasta, niin kuin edelläpäin mainitsin. Edessäni pilkoitti pieni punaiseksi sivelty talo tienposkessa vanhain tammirötkäleitten välissä. Mitä tässä muuta, kuin tuolta poiketa yösijaa kuulemaan, saa tahi ei, tuumin; vaan ennen kuin ehdin talon kohdalle tultuani nousta pyörletäkään alas, juoksi pihamaalla muuan herrasmies tielle, pyysi minua seisattumaan ja kysyi mistä matka ja mihin mennään?

Suomesta on matka, vastasin ja Göteperiin pitäisi olla kurssi. Mutta nyt tarvitsisin enen kaikkia yösijaa. Siitä sanoi mies tultavan hyvin toimeen. Vakuudeksi ”lauloi” hän pari mahtavata ”tammesania” ja sanoi, että joka töllissä Ruotsissa pitää suomalaisen saada yösija, mutta ennen kuin siitä tuumittaisiin, pyysi hän minua tulemaan”pä ett glas vatten”

Hämmästyin vähän sellasta kutsua niin ventero vieraassa paikassa, mutta kun ajattelin, ettei kai vesikään pahaa tee kuivaan kurkkuun, seurasin kutsujaa.

Talon pihalle tultuani huomasin, ett’ei ollutkaan kysympä paljaasta vedestä, sillä siinä istui tuuhean tammen alla joukko miehiä pitäen iloista räbäkkätä ja juoden totia. Paikalla esitti vastaani tullut minut, Suomen miehen, toisille ja siinä ilo syntyi. Pyydettiin minua heti tunnustelemaan, miltä lämmin vesi ja konjakki vanhassa Ruotsissa maistuu, ja useampi kuin yksi lasi tyhjennettiin siinä yön mittaan ”Ruotsin ja Suomen muistoksi” niinkuin sanat vuoroin lausuttiin.

Puhetta siinä riitti äärettömiin saakka, niin kuin juomaseurassa tavallisesti. Meidän maan oloista oli miehillä hyvin väärät käsitteet, jos oli hieman oikeitakin, mutta niitä en tässä rupea selittämään. Vaa laulusta oli meillä yksi tuuma ja minun piti hellittää heille suomea lauluvarani loppuun saakka, jonka teinkin mielelläni, huomattessani että se heitä huvitti.

Tämä paikka oli noin neljänneksen pääs-

sä Tullgarnin kuninkaallisesta huvilinnasta nimeltään Jägerhult. Isäntä, entinen hovimetsästäjä, vietti siinä linnan alueella huolettomia vanhuuden päiviä, sai leipänsä kuninkaalta ja ”lisseliririnsä” kuten hän sanoi, siten että piti luonansa asumassa kahta tukholmalaisen viinikauppiaan tytärtä, jotka hänelle maksoivat hyyrynsä ja elantonsa juoksevassa muodossa.

Sellaista vieraanvaraisuutta sain kokea sitten Ruotsissa monessa muussakin paikassa, mutta se väheni, jota enemmän tulin etelä- ja länsi-Ruotsiin. Jägerhultissa se hämmensi minut niin, ett’ en huomannut lähteä talosta ennen kuin toisen päivän iltapuoleen.

Ennen lähtöäni kävin vielä isäntäni kanssa katsomassa Tullgarnin linnaa, joka komeana kohoaa erään Itämeren lahden perukassa. Tarpeeksi ihailtuani näköalaa linnasta ja ihmeteltyäni linnaa ympäröiviä holmin tapaisia lehtokujia, heitin hyvästit talonväelle, jotka minua pyysivät palatessanikin poikkeamaan heille ”laulamaan suomea”. Nousin pyörälle ja aloin äkäisesti polkea.

Painalsin nyt ilman pitempiä viivytyksiä yhtämittaa kolme päivää, halki Sörmlannin ja koko itäisen Götlannin ja tulin 1 päivänä heinäkuuta Päsitholmiin Vetterin rannalla. Matkani kävi Nyköpingin ja Linköpingin kaupunkien kautta.

Tie Vetterille saakka oli katkeamatta hyvää, paitsi Rolmorbin metsäseudussa Götlannin rajalla, jossa se oli kovin pehmeähiekkaista. Kuumuus vaan oli niinä päivinä niin tavaton, ett’ei matkani sentähden järinkään joutunut tien hyvyteen nähden, eikä likimain niin kuin alussa oli näyttänyt johtuvan. Sydänpäivillä en paljoa viitsinyt ajaa, vaan loikoilin siimeksessä tienvarsilla, tai istuskelin taloloissa jutustelemassa. Uin, missä sattui vettä olemaan ja poikkeilin välistä tieltä poisikin varta vasten katsomaan jotakin paikkaa. Kun tuli iltaviileä, poljin taas huimmasti.

Muuten totuin mielestäni hyvinkin pian tuollaiseen seikkailevaan kulkuun ja niin yksin kuin kuljinkin, en sentään etitän kaivannut matkakumppaniakaan, joka seikka minua lähteissäni oli vähän arveluttanut. Mutta Ruotsissa kulkee vielä kuin täällä kotona. Jos paikat ja olot ovatkin vähän erinlaisia, niin tottuu niihin väkeen ja kolmantena päivänä en enää katsellut ympärilläni hetikään nii oudoilla silmillä kuin ensimmäisenä, vaan ajaa hyryttelin kuin vanha tuttu.

Elämä kävi tiellä laatuun kaikin puolin niin kuin meilläkin. Sopi poiketa mihin taloon tahtoi.

Jokapaikasta sai ruokaa eikä olleet yösi jatkaa kovin haettavissa. Ei tunnuttu liioin matkamiehen kukkaroakaan kovin ahdistettavan, otettiin parikymmentä äyriä ja niin aterialta ihan kuin meilläkin maaseudussa. Mutta kestikievareissa oli kaikki kalliimpata kuin meillä, paitsi olut ja viina. Jos mieli saada hyvää maitoa, niin ei muuta kuin poikkesi meijeriin, joita oli tienvarressa hyvin taajassa. Ne olivat kaikki suuria, höyryllä käypiä ja erittäin siistiä. Muutamassa hyöri kymmenittäin naisia valkeissa puvuissa ja sievissä puukengissa. Minulle, niin kuin vieraan maan miehelle ainakin, näytettiin paikat ja koneet soitin ja juotettiin maitoa, että oli parta valkeana. Meijereihin tuntuivat talonpojat vetävän maitonsa hyvin tarkkaan.

Siihen tapaan kuljeskelin ja tein itsekseni monenmoisia havainnoita viljelysten, asumuksen ja monen muun seikan suhteen. Oli oikein hauska katsella sen seudun siistiä, väljiä asuntoja ja kauniita aaltoilevia vainioita siinä ympärillä. Kaikki näytti hyvin voivalta, enkä nähnyt juuri missään sellaista ahtautta ja – sallittakoon minun – siivottomuutta kuin esimerkiksi monessa meidän hämäläisessä kylässä.

Sörmlandissa sanottiin minulle, että itäinen Götlandi olisi vielä paljoka paremmin asuttua. Mutta ennenkuin sinne tulisin, oli minun Nyköpingin ja Norröpingin välillä kuljettava poikki Rolmordin metsän, joka ei vielä ole hyvinkään pieneksi kutistunut, sillä sitä kesti runsaan penikulman. Mutta se oli ainoa oikea metsämaa, mitä Ruotsissa minun tielleni sattui, vaikka kyllä sittemmin, toisella puolen Vetterin sain kulkea muutoin hyvinkin karuja maita.

Rolmordia kuljin toisen päivän iltapuolella sen jälkeen kun Jägerbultista olin lähtenyt. Siellä tuntui niin kuin olisin ollut jossain Suomen metsäseudussa. Tie oli hiekkasta ja mäkistä, taloja vallan harvassa, nekin hyvin pieniä. Siellä ja täällä kimalteli puitten lomitsen pienen metsälammen kirkas vesi. Paikoin oli oikein jyreätä tukkimetsääkin; vaan sen verran oli siinä sentään eroa meidän metsistä yleensä, että se oli kauttaaltaan kovin siivottua ja puhdistettua ja ett' en ollut kotometsässä, siitä muistutti minua tavan takaa vastaantulevat tai, edellä menevät härkäparit, jotka hinasivat lantakuormia ja tuo Ruotsalaisten somasti keikauttava hyväpäivä.

Turistien lempipaikkoja tuntui se seutu myös olevan, sillä niitä kohtasin yhtenä, laukkuineen ja laitoksineen, mutta polkupyörällä ajajaa en ta-

vannut ainoatakaan, enkä niitä nähnyt Ruotsissa maaseudulla missään.

Viisi neljänestä pohjoispuolella Norrköpingiä loppuu metsä ja siinä aukeaa muutamassa tien mutkasta kulkijan eteen yhtäkkiä Browikin merenlahti kaikessa kauneudessaan. Näkö-ala oli niin suuremoinen, että täytyi nousta pyörältä ja ruveta tarkastamaan sitä.

Siinä yhtyi minuun kaksi ylioppilasta, jotka laukut selässä tulivat etelästä päin. Heidän kanssaan kiipesin rannalla olevalle kalliolle, jota nimitetään Oåforsbäll. Keskellä kalliota oli kivinen pöytä ja suuri auringonkello. Toinen herroista mättäsi reppunsa pöydälle ja alkoi päästellä suuta auki, sillä aikaa kuin toinen selitti minulle, mistä kallio oli saanut nimensä. Siinä kuului kuningas Oskar ennen, tätä samaa tietä kulkeeseen, seurueineen aterioineen

Veljellisesti takaisin Ruotsalaisten eväitä ja katselin kauniisti asuttua maisemata pitkin Browikin rantoja.

(Jatk.)

UUSI SUOMETAR

N:o 96 A – 27.4.1890

Polkupyörällä Pariisiin.

(Jatk. 94. n:roon.)

Auringon kello Oskarsdällillä oli jo varjoon menossa, Browikin rannat saivat punertavan värin ja talojen ikkunat etäällä lahden toisella puolella kimaltelivat kuin tuhannet pienet liekit, kun erosin tupsulakkisista tuttavistani, mutta sentään poljin vielä samana iltana pitkin lahden rantaa Norrköpingin kaupunkiin.

Ajoin kaupungin esplanadille ja istuin levähtämään. Mäkeä oli vielä paljon liikkeellä, eikä se ihme ollutkaan lauantai-iltana. Että kaupunki on tehdaspaikka, sen huomasi heti monista pitkisistä savupiipuista ja satuloilla häälyvistä nokisista naamoista, jota ei oltu ehditty puhdistaa ennen pyhäryypyn ottamista.

Ajeli siinä muutamia kaupungin herroja pyörilläkin väentungoksessa, huutaen ja soittaen kelloa. He olivat kovin hienoissa tamineissa kaikki ja katastelivat ohimennen minua, joka siinä istuin sohvalla hikisenä ja pölyisenä kiireestä kantapäähän saakka.

Muuan herrasmies istahti viereeni. tarkasti minua jotenkin tuikeilla silmillä ja tuumi sitten, ett'en minä mahda olla näitä Nörrpingin tavallisia pyörällä-ajajia, jotka tässä joka ilta hänen suureksi harmikseen tunkeilevat ihmisten jaloissa, komeilevat ja näyttelivät itseänsä naisille.

Tein selvän hänelle, mistä olin. Paikalla hän pyysi minua tulemaan luokseen yöksi, vaan minä en ollut ollenkaan taipuisa seuraamaan outoa miestä oudosta kaupungista, ja vielä näin illalla myöhään. Siinä ei kuitenkaan auttanut vastaanpääntö ja minä läksin, tuumien että viköönpäähän nyt mihän hyvänsä. Sitten hän tahtoi, että minun piti ajaa myös pyörällä esplanaadia pitkin. Tein sen ja luulin miehen jäävän minusta, mutta kun ei siinä kova ajo auttanut, juoksi hän kintereilläni huutaen ja meluten, että noin se pitää käymän, tietä vieraalle! Nauratti niin, että piti ruvetakseni kävelemään. Joka kapakkaan, millä sattui tienvarteen, poikkeutti hän minut, selitti että tämä on suomalainen ja se on ryypyn ansainnut mies. Oli vähällä, etten jo tarkemmin näyttänyt hänelle, mitä suomalainen on, mutta kun lopulta tultiin hänen asuntoonsa, en enää ollenkaan katunut yhtymistäni.

Nörrköpingistä lähdettyäni, muuttui maa koko lailla. Kahden päivän matkalla näin vaan peltoa, taloja, tuulimyllyjä ja kirkkoja. Linköpingin seuduille saakka oli maa vielä hiukan mäkitä, mutta siitä lähtien Vetterille päin oli silmällä paikoin penikulmittain ihan vapaa peli.

Se oli läntisen Götanmaan lakeutta, ja siltä se näytti minusta, ettei niillä seuduin ainakaan ensimmäiseksi leivän puutetta tule, sillä joka puolella oli tavattoman suuria viljavainioita. Mutta metsän puute siellä jo oli, koska sitä ei enää näkynyt, ja useissa paikoin olivat rakennuksetkin tiilestä. Hieman outoa oli minusta tuollainen lakea maa. Ihmisten puhekin muuttui siellä jo oudommaksi, vähän korisevaksi; mutta sitä kävi matkan teko niin kuin ennenkin.

Linköpingin lähistöllä olin tilaisuudessa näkemään Ruotsin sotaväkeä, jolla siinä on leiripaikka. jos kerran näkemisestä saa päättää, niin tuntui minusta ihan siltä, kuin olisi oikea sotilaan ryhti siellä jäänyt jo kokonaan vanhoihin muistopatsaisiin ja kykyistä polvea harjoitettaisiin sotakomentoon vaan leikin vuoksi. Kovin keikarimaisen näköistä olivat sotilaat keltaisissa ja sinisisissä vormuissaan pitkät sikarit hampaissa. Ja kun vertailin heitä esim. Venäjän sotaväkeen, tulin selvästi ajatelleeksi, että auraa on Ruotsissa nykyään enemmän teroitettu kuin miekkaa; ja niin

päin kaiketi parempi olisi joka maassakin.

Käkiholmisto, jota on pieni kappalantapainen keskikohdalla Vetterin itärantaa, oli minun mentävä laivalla ylitse, jos mielin Göteporiin lyhyntä tietä, sillä kierto pitkän järven ympäri olisi tullut kovin suureksi, kun en ollut sitä lähtenyt jo ennemmin kiertämään. Jos olisin tiennyt silloin yhtä paljon kuin nyt, olisin siitä lähtenyt suoraan etelään Jönköpingin kautta Malmösen, tai toisessa tapauksessa kääntynyt jo Nörrköpingistä länteen, kulkenut pohjoispuolitse Vetterin ja seurannut Götan kanavata Kattegatille. Suurin tie ei aina ole paras, mutta mitä ne tiet tietää, kun ei paikkakuntalaisekaan niistä varmuudella voineet mitään sanoa, enkä kirjoistakaan saanut niistä tyydyttävää selkoa, sellaista kuin polkupyörällä kulkija tarvitsisi. Jäin siis koko vuorokaudeksi Hästholmiin odottamaan laivaa.

Kun aikaa oli, läksin kävellä viilustamaan pitkin järven rantaa.

Vetter on ihan aava, saariton. Mutta ranta sillä kohdalla oli sentään korkeata ja vuorista, vaikka maa siihen saakka olikin ollut yhtä tasaista kuin järven pintakin. Vesi on vaalen vihreätä ja niin läpikuultavaa, että monen sylen syvyydestä näkyi pohja; vaan jos se oli kirkasta, niin olipa se kylmääkon, sillä kun menin uimaan, täytyi paikalla rientää ylös. Omituiselta tuntui usma, joka peitti järveä. Vaikka oli keski päivä ja taivas niin selkeä kuin olla saattaa, oli kuitenkin koko järven seutu peittynyt ikään kuin salapetaiseen läpinäkymättömään harsoon, jonka takaa aurinko katseli vallan häikäilemättä, punaisena pyöränä. Toista rantaa, joka on vaan kahden penikulman päässä, ei näkynyt lainkaan, ja kun katselin pitkän järveä, näytti ranta oikeallani ja vasemmalla ni jonkun matkan päässä kohoavan ilmaan ja häviävän näkyivistä. Moinen sumu kirkkaalla säällä oli kovin omituisen näköistä ja koko luonto oli niin kuin piilosillaan, jossa toinen mäki rannalla tuntui kysyvän toiveita, että ”joko on päivä”?

Kun seuraavana aamuna lähdettiin rannasta, oli järvi näköjään sama kuin edellisenä päivänäkin, vaan kun päästiin keskelle, täytyi kynsin hampain pidellä kiinni pysyäkseen laivalla yhdessä kohti; niin se myrskysi. Mutta Hjan sataranta länsirannalla, johon laskettiin, oli tässä ihan tyyni. Sillä järvellä näytti olevan omat temppunsa. H jossa minua varoitettiin lähtemästä Länsgötlannin sydämeen. Sanoivat, ett'en siellä saisi syödäkseni muuta kuin paasikaisia ja piimää, mutta en siitä ottanut uskoakseni, kun Itägotlan-

ti oli ollut niin tavattoman viljavata. Ja samahan tuo on mitä syön, kunhan vaan tiet olisi hyviä, tuumailin ja läksin ajelemaan Falköpingiin päin.

Sinne ehdin saman päivän illaksi – matka oli 5 peninkulmaa – mutta sillä välillä kaduin jo moneen kertaan, että olin niille teille lähtenyt. Huomasin suuresti erehtyneeni, kun luulin Ruotsinmaata samanlaiseksi kummallakin puolen Vetteriä, sillä tämä läntinen puoli oli täydellinen vastakohta itäiselle. Harvaan asuttua maata ja tie huonoa, Tie se on, jota polkupyörämies ensiksi tarkastaa. Jos se on hyvää, käy kaikki hyvin Falköpingiin saakka se juuri meni mukiin, vaikka olikin kovin kivistä ja somerikkoa, mutta siitä eteenpäin en kehoittaisi vihamiestäniäkään pyörällä lähtemään, sillä Alingsåfin kaupunkiin saakka 8 peninkulman matkan oli tie ihan kelvotonta.

Maa sillä välillä oli puoliautiota, kivistä kanervakangasta; siitä kohosipitkissä jonoissa karuja, kolkonnäköisiä harjanteita, joilla kasvoi matalaa, surkastunutta männikköä. Siellä ja täällä oli joku talopaha ja siinä pieniä pellontilkkuja ympärillä. Tupa oli matala, eikä sen seiniin oltu maalia haaskattu; pellot olivat niin kivisiä kuin ikänä missään meidän Savossa. Jos vettä ei ollut järviksi riittänyt, niin oli sitä tuskin kaivoisakaan, jonkatähden olin kuolla janoon.

Kun taloon poikkesin jotain suuhuni hakemaan, sain ihan säännöllisesti vastaukseksi; meillä ei ole, vaan menkää naapuriin; ja kun kysyin miten pitkältä naapuriin on – sillä useinkaan sitä ei ollut näkyvissä – oli sitä tavallisesti ”fjärdingå väj” ihan kuin meidän salomailla”noin virstan verran”. Majatalojakin, joista sentään aina saa, mitä tarvitsee oli kovin harvassa.

Mutta minä marssin ja marssin vaan uhallakin, kun kerran olin matkalla lähtenyt. Ajaminen ei tullut paikoin kysymyksenäkään, sillä pehmeätä hiekkaa oli toisinaan tiellä niin paksulta, että täytyi voimain perästä työntää pyörää edelläni.

3:na päivänä heinäkuuta aijoin ehtiä Alinsafiin yöksi, mutta eihän siitä tullut hetikään mitään. Täytyi ruvetakseni tien varrella kyselemään ”naapureista” yösijaa. Käytyäni monessa paikassa, tulin vihdoin eräisen suurempaan taloon ja siinä sanoi isäntämies, että kyllä heille sopii.

Tupa oli rakennettu vanhanaikuisista, jyrkeistä hirsistä, lasi oli matalalla ja ikkunat pienet. Vuoteita oli seinillä kaksi päällekkäin ja niitten edessä uutimet. Suuressa takassa paloi kanervata ja risuja ja emäntä keitteli siinä jonkunlaista lehtisoppaa. Pyydettyäni, sain ruokaa

minäkin, hapanta maitoa ja ohutta, hyvin litteätä, imelänmakuista leipää. Akäytti, ett’ en ehtinyt kestiekievaritaloon yöksi, mutta minkä sille tein, sillä lähin sellainen paikka, nimeltä Etlanda, oli penikulman päässä.

Koitin tiedustella yhtä ja toista illan mittaan talonväeltä, mutta kovin kehoja he tuntuivat olevan vieraan kanssa juttelemaan. Minua he pitivät Norrlantilaisena, ja kun sanoin olevani suomalainen oli se heistä ihan saman tekevä; mutta hassa mies, tuumi talonväki, kun kuljettaa mokomata konetta muassaan. Ei sellaisella ole näillä main kukaan yrittänyt kulkea, paitsi Dibson Göteporista yhden kerran, eikä häntään luvannut toisten tulla. Ihan samaa mieltä olin minäkin.

Vähitellen hankki talonväki maata-paneemaan. Kysyin, riittääkö vuodetta minulle. Sitä ei riittänyt, eikä luvattu makuuvaatteita lattiallekaan panna.

No mutta missä saan maata? Maatkaa missä tahdotte.

Oikoilin hetkisen jäseniäni seininvieressä rahille vedellen iltalauluja. Tuvassa puhua sapatettiin hiljaa, ja katseltiin minua vähän niin kuin pienellä epäluulolla.

Kova puu ei minua huvittanut, ja läksin tuvasta ulos. Navetan vinnin ovi oli auki ja kiipesin sinne tunkeuduin heiniin, otin niin mukavan aseman kuin saatoin – ja siinä tuumaillessani tämän maailman menoa ja tätä matkan tekoa, nukuin.

Herättyäni heinistä auringon nousun aikaan, läksin pitemmittä mutkitta liikkeelle. Aamusta päivin tulin Alinsafiin, joka on sievä pikkukaupunki, kuten muutkin siihen saakka näkemäni Ruotsissa.

Siinä siivoilin itseäni ja pukuani ja aloin polkea Göteporiin päin, sillä tie oli siitä eteenpäin jo ajokelpoista. Maakin sai miellyttävämmän muodon, se on siellä vuorisempaa, kuin mitä koko matkallani Ruotsissa olin nähnyt. Lähellä Alingeasia lähtee Mjörn nimisestä järvestä joki, joka yhtyy Götajokeen lähellä sen suuta. Maantie luikertelee mäkien välitse rinnan tuon pienen joen kanssa, joka väljemmissä paikoissa leviää suvanoksi, vaan ahtaista paikoista muodostaa koskia. Kallio kohosi jyrkkänä toisella puolellani ja toisella puolen alempana pyrki koristen joen veso myöskin Göteporiin päin.

Kelpasi taas herroiksi polkea, ja kun muistelin, mitenkä äkäinen olin ollut kahtena edellisenä päivänä noissa monissa ”landeissa” Länsigötlanin tarussa sisäosassa, niin melkeinpä nauratti.

Sileämmillä mäen rinteillä vaihetteli tuuheat

lehdikot, rehevät nurmet ja pellot. Noin kahden penikulman päässä kaupungista alkoi tuontuos-takin näkyä rikkaitten Göteporilaisten maatiloja, joita kilvoittelivat toinen toisensa kanssa kauneudessa ja upeassa rakennustavassa.

Kun lähdin Tukholmasta, loppui kaupunkimaisuus melkein tulliporettiin – en tiedä onko niin muihin suuntiin Tukholmasta – vaan täällä se alkoi jo noin kaukana.

En sitä voi sanoa, että Göteporin ulkopuoli näyttäisi suorastaan kaupungilta, vaan ei siinä vankkaa maanviljelystäkään ollut. Puiston tapaisia metsiä, monenmoisia istutuksia, lehtokäytäviä ja huviloita vaan, kun sitä vastoin Ruotsin pääkaupungista lähteissä alkoi melkein heti vakaiset vainiot.

4:Pnä päivänä heinäkuuta tulin iltapuoleen kaupunkiin. Olin siis viipynyt Tukholman ja Göteporin välillä osavasti 8 vuorokautta viivytyksineen kaikkineen, ja teki se maita, ilman laivatietä Vetterillä, minun laskuni mukaan 46 ja ½ ruotsin penikulmaa. Ensimmäinen taipale oli suljettu. Ostin Jyllannin kartan, ja aloin siitä katsastella ja mittailta toista taivalta.

Ennen kuin läksin pyörälläni mittaamaan Jyllannin nientä, oleskelin Göteporissa kaksi päivää. Risteilin sitä pitkin ja poikin, ihmettelin kaupungin komeita rakennuksia, kauniita puistoja ja monia kanavia, joita myöten pienet höyryt kulkea vilistivät kuin latua ainakin. Satamassa hämmästyin ääretöntä laivain paljoutta ja sitä kuumeentapaista kiirettä, millä niitä siellä täytettiin ja purjettiin. Kiirettä ja touhua näytti olevan joka ihmisellä; tuntui kuin olisivat askeleillaan lukeneet kruunuja ja äyriä. Kaikesta näin, että Götepori on vankka kauppapaikka.

Aikummaan on se upea ja uudenaikainen kaupunki, mutta kumminkin näytti päältäpäin jäykemmältä kuin Tukholma, vaikka vaikea minun on ruveta niin lyhyeltä näkemältä kumpakaan arvostelemaan. Mutta minun tavaton paljous muistomerkkejä, joita Göteporissa melkein tylsänään puuttuu, sekä kaupungin epätasainen asema, taisivat nekin puolestansa pitää Tukholmaa viehkeämmän näköisenä mielestäni.

Heinäkuun 6:na päivänä nousin pyörineni ”Avanti” nimiseen höyrylaivaan, joka vei minut yli Kattegatin Freberkshawniin Jyllannilla. Ruotsin ranta jäi näkymättömiin, enkä sitä silloin enää muistellut, pyöritetelin vaan mielestäni, että miltähän Tanskanmaa näyttää.

Meri oli tyyni ja niin kirkas että häikäisi.

Vesi oli täynnä noin nyrkin kokoisia hyytelö-eläviä, jotka loistivat syvältä niin kuin sähkölamput. Toisinaan nousi pintaan joku isompi meren eläjä, delfiini, tai mitä lie milloinkin ollut, möyri siinä hetken ja sukelsi takaisin pinnan alle. Toisia laivoja näkyi, katsoipa mihin tahansa.

Laivan muutamia tuntia tahdinmukaisesti hytkyttyä, alkoi oikealta puolen häämöttää Stagenin niemi. Kun maa tuli selvemmin näkyviin, näytti se keltaiselta. Ranta kulki eteenpäin niin pitkältä kuin silmä kantoi suorana ja ihan tasaisena. Se kohosi vaan vähän vedestä, eikä ollut siinä minkäänlaista epätasaisuutta. Näkyvissä ei ollut ainoatakaan saarta tai luontoa, ei millään puolella. Vasemmalla yhtyi taivas ja meri ihan tarkkaan, oikealla puolen ne esti yhtymästä tuo tasainen, suora ja keltaiselle poistava juova. Lähempänä katsellen oli koko ranta kuin korkea hiekkavalli, jonka ulkoreuna on sortunut veteen. Sen takaa ei näkynyt mitään. Maa edessäni näytti ainoan siltä, kuin olisi meri vimmassaan riistänyt siltä kaikki koristeet pois, jättäen jällelle vaan kuivan kellah-tuneen rungon. Ja kuitenkin en siellä hiekkäy-rään takana, sittemmin pyörää polkeissani, tavan-nut paljoakaan auran koskematonta paikkaa.

Laiva laski Freberitshawnin katiskan näköiseen satamaan. Satama ja kaupunki ovat myrskyjä vastaan suojatut kivavalleilla, jotka pitkinä kaarina pistävät mereen, niin kuin kaksi käsivartta ja niiden välissä on aukko, mistä laivat laskevat sisään. Vallien päälle on rakennettu pystyaita puista, joten koko sata näytti katiskalta.

Nyt astuin Tanskan mantereelle.

(Jatk.)

UUSI SUOMETAR

N:o 100 – 2.5.1890

Polkupyörällä Pariisiin.

(Jatk. 96. n:roon.)

Freberitshwnista Hampuriin

Yhtä oudolta kuin Jyllannin ranta oli tuntunut silmiini mereltä katsellen, yhtä outoa oli heti ensi katseella maallakin kaikki mihin silmäni kään-sin. Ja muutoksen oli tehnyt muutaman tunnin merimatka.

Itämeri ei ollut tehnyt niin suurta muutosta Tukholmaan tullessani kuin nyt teki Kattegatti.

Kovin vieraalta näytti tuo muuten vähäpätöinen kaupunki. Aavalla rannalla oli läjä pieniä tiilirakennuksia vaan, tiilestä jok' ikinen katto. Olin kuvissa joskus nähnyt sentapaista.

Oudoilta näyttivät heti ensimmäiset ihmisetkin laivalaiturilla jykeissä puukengissä.

Rannassa ei kukaan puhunut minulle luotua sanaa, ei passista eikä muusta, ja minä läksin pyörineni kaupunkiin likemmältä tarkastelemaan paikkaa, mihin olin tullut.

Olin luottanut siihen, että kun taitaa ruotsinkieltä, pitäisi tulla toimeen Tanskassakin, sillä onhan sen kieli helposti ymmärrettävää kirjasta lukiessa; vaan vielä mitä! Se ei korvissani muistuttanut ruotsinkieltä ollenkaan.

Ensimmäisiä ihmisiä, jota puhuttelin, luulin sorakieleksi ja änkäksi, ja hän puhui sellaisella äänellä kuin olisi peljännyt minua. Käännyin toisen puoleen, arvelen, että kaiketi tuo on selväkielinen, mutta hän laski samaa rallia. Ja samoin puhui kolmas ja neljäskin, ja samoin puhuivat kaikki, ihan kuin olisi ollut puuroa kurkussa ja puhuessaan koittaneet sitä nielaista alas.

Osoitteeksi siitä, että olivat ymmärtäneet, mitä heille sanoin, lausuivat he hyvin lyhyesti ”no”. Sen ymmärsin minä päinvastoin, mitä sillä tarkoitettiin ja tuumin että olkoon menneeksi no tältäkin puolen.

Luulenpa, ettei sitä kieltä hyvästi opi kukaan, paitsi se, joka jo kapalosta on tottunut asettamaan kurkkunsa sen mukaan.

Kun pitkistä puheista ei sillä kertaa tullut mitään, läksin koittelemaan, millaista maantietä Tanskalainen osaa rakentaa, sillä päivääkin oli vielä kappale jälellä.

Ilokseni huomasin, että ainakin alkutie oli erinomaista. Se oli kovaa, leveätä ja tasaista, ja niin meni siinä polkupyörä, että kihisi. En huomannutkaan, ennenkujin olin ajanut 7 neljännestä ja tulin Saebyn kauppalaan. Tanskan penikulma on vaan kaksi kolmatta osaa meikäläisestä ja lasketaan siellä matkaa neljänneksittäin niin kuin Ruotsissakin. Saebyn saakka kulki tie pitkin rantaäyrästä ja suoraan kuin pystystä. En sillä välillä nähnyt vielä paljoa muuta kuin merta ja hiekkaa. Maan puolella tiestä kohosi matala, tasainen kanervikkoharjanne, jonka ylitse näkyi muutamia tuulimyllyn siipiä. Mutta yhden yhtä puuta tai pensasta en nähnyt missään.

Se oli lauantai-ilta ja ajattelin, että ollapa kotona Suomessa, niin sopisi kylpeä. Mutta eihän siellä ollut saunoja enempä kuin Ruotsissakaan

ja sentähden läksin uimaan Kattegatin tumman siniseen veteen. Ilma oli muuttunut kolkoksi iltapuolla ja minulle tuli sellainen vilun väre, että piti uinnin jälkeen vielä lähteä polkemaan itseni lämpimäksi.

Penikulman ajettuani, jolla välin tie kääntyi jo merestä maihin päin, oli paras oltava ja poikesin taloon tienvarresa kysymään yösijaa. Se luvattiin heti.

Talo oli minulle niin oudon näköinen, että tuntui olo miltei ikävältä. Rakennuksia siinä oli kaksi, kulmittain toistensa kanssa. Molemmat ne olivat tiilestä ja kummassakin noin kyynärää paksu, tavattoman jyrkkä olkikatto. Pihamaa kivistä laskettu ja sen keskellä oli kaivo. Koko talon tontin ympäri oli kaivettu syvä oja, jonka syrjään luodulla maanpentereellä kasvoi pensaita. Maantienpuolelle vei silta ojan ylitse ja siinä sillalla portti. Jotenkin samaan malliin olivat talot koko Tanskassa, vaikka paikoin oli karjahuoneet rakennettu saman katon alle kuin asuin-suojatkin, ainoastaan kapea maja välissä, jonka lävitse tultiin pihamaalle. Tässä paikassa asuivat karja ja ihmiset eri katon alla.

Huoneet talossa, joita oli useita, vaan pieniä, tuntuivat kolkoilta: lattiat tiilikivistä ja siihen ripustettu hienoa hiekkaa, laki matalanpuoleinen ja seinät valkeiksi rapatut. Tulisijaa ei ollut kuin väentuvassa ja keittiössä; pienet sivukamarit, joita näytiin yksinomaan käytettävän makuuhuoneiksi, olivat lämmityskoneita kokonaan vailla. Olin luullut, että sellainen tapa on eteläisemmissä maissa, mutta en olisi luullut sitä vielä Tanskassa näkemäni, varsinkaan Pohjoisjyllannin korkeassa meri-ilmassa.

Koko illan kiusasi minua se tavaton kolina, jota talonväki piti kulkeissaan kivisellä pihalla ja tuvan lattialla. jokaisella näet, pienestä tytön riepaleesta talon vanhaan koukkuselkään vaariin saakka oli puukengät jalassa. Ne ovat omiansa kopinata pitämään, sillä ne ovat kauhean paksuja ja varustetut kahdella vankasti raudoitetulla korolla, joista toinen on tavallisella paikalla, vaan toinen keskellä jalkaa. Tuskinpa viitsisi meidänmaan mies kuletella sellaisia laitapainoja jalassaan, esimerkiksi auran perässä!

Seurasin illantululla talonväen askareita. He alkoivat tuoda elukoitaan yöksi kotiin. Ensiksi tuotiin syöttömaalta lehmät, noin parikymmentä, mustankirjavata, aika sarvipäätä. Jokaisen päässä oli puinen pitkäperäinen riimu. Etumaisista talutettiin ja toiset seurasivat siten, että jäl-

kimmäisen riimunvarsi oli kiinnitetty edellisen sarveen. Ne juotettiin kaikki kaivolla ja vietiin navettaan. Sitten tuotiin hevoset ja ajohärät. Samaten tuotiin lampaat ja pienikarja kiinnitettyinä kotiin. Kaikki vietiin katonalle ja pantiin tuoretta heinää eteen. Siinä oli eläimästä joka lajia. Pitkäsääriset kanat koottiin myös pihamaalle ja ne nousivat toruen ja toittottaen pieniä portaita myöten omaan korttieriinsa navetan päässä. Vihdoin viimeisenä ajoivat lapset hanhiparvea, joka tulla väänsi kaakoittaen kotiin. Niistä oli muutamia kahlehdittu säärestä parittain yhteen pienellä rautavitjalla, joka näytti minusta kovin surkealta, mutta niillä varmaan oli se tapa, etteivät totelleet paimenta.

Koko sitä komeniva, joka kävi kuin aksiisi, tarkasti isäntä istuen portailla kauhean suuri posliiniperäinen piippu hampaissa, karkea karsanuttu yllä.

Ilma oli kolakkata vaan. Isännän sorisemisesta sain sen verran tolkkua, että hän puhui jostain ilmanmuutoksesta ja valitti kovaa kuivuutta. Hän läksi huoneeseen ja käski minua myös, ikään kuin siellä olisi ollut lämpimämpi. Mutta hänellä olikin oma lämmityskeinonsa; otti kaapista nelikanttisen lasipullon. „ja me otimme yhdestä ryyppyä kirkasta paloviinaa ja söimme voileivät päälle. Tämä tapa on Tanskalaisilla hyvin yleinen, ja vaikka olin vasta ollut puoli päivää massa, olin jo ehtinyt nähdä useita ”Bevaertningiä” ja niin paljon viinaa, että se minua kummastutti.

Mutta ainakin sillä kertaa oli moinen tapa minusta paikallaan.

Ruvettiin sitten illalliselle. Isäntä otti pöydän yläpuolelta seinästä koneen, jota minä kaiken aikaa olin pitänyt tupakkiloukkuna; vaan hänpä leikkeli sillä ohuita ja tasaisia viipaleita pitkästä halonpuolikkaan näköisestä kakusta. Leipä oli makujaan ja näköjään aivan kuin ”ryssänlimppu”. Suuressa kupissa keskellä pöytää oli maitoa, jota pistettiin lusikoilla. Mitään muuta ruokaa ei iltaseksi ollut, mutta sain minä sentään pyynnöstäni voita ja lihaa.

Maata vietiin minut eri kamariin. Ensimmäinen yön ijässäni koitin nukkua kahden polstarin välissä ja minun oli vuoroin kuuma, vuoroin kylmä. Oli peitteenä paksu höyhensäkki ja niin pehmeä, ett’ei se sinkaan luita litistänyt, mutta se oli aivan liiaksi kuuma. En saanut päähäni, mitä paikoittaa kesäiseen aikaan niitä käyttämään, mutta niitten alla täytyi kumminkin maatakseni useimmat yöt Ranskanmaalle saakka.

Ilma oli yöllä muuttunut, aivan niin kuin isäntä illalla ennusti. Kun menin aamulla ulos, tuulesi lounaasta niin ankarasti, ett’en tohtanut pystyssä pysyä, ja suuria mustia pilvenlonkareita kulki huimaa vauhtia Kattegatille päin, josta kuului ikään kuin kaukaisen kosken kohina. Tuuli oli vastainen minun matiasuunnalleni ja siitä sukeutuikin minulle vastusta moneksi päiväksi. Hädin tuskin pääsin pyörän satulaan ja kun koitin polkea kävi se niin raskaaksi, että täytyi ottaa jalkamarssi.

Noin kaksi penikulmaa puskettuani vastatuulta, kääntyi tuuli oikeaksi rajumyrskyksi ja alkoi sataa niin että olin mennä mäsäksi maahan. Ei ollut siinä puuta sateensuojaksi eikä mäkeä tuulen pidättimeksi. Etäällä näkyi joka puolella talo siellä, toinen täällä, niin kuin olisi heiteltä suuria kivenmöhkäleitä aavalla kangasmaalle, mutta lähimpään, joka oli edessäni tienvarressa, oli hyvä virsta.

Kovan ponnistuksen perästä pääsin sinne. Paikan nimi oli Flauensfold ja oli se yksi noita suuria jyllantilaisia majataloja, joiden seinään on kyynärätä korkeilla kirjaimilla kirjoitettu: Kongelig privilegeret Krohold, ja jotka jotenkin vastaavat meidän kestikievareita. Jos ulkona vuoti vesi virtana, niin vuoti krouvin väljätä tuvassa viina. Siellä oli räyhäävä miesjoukko oikeassa pyhäkomennessa ja ilo tuntui olevain ylimmillään, että nyt oli kerrankin saatu sadetta. Kaikki katselivat minua oudoksuen, miestä, joka kulkee moisessa ilmassa, kun olisi paras olla katon alla.

Mutta vallanhan tuo miespaha on ”gjen-nemblub”, läpimärkä, tuumi muuan joukossa, pistansi sitten toiseen huoneeseen ja toi sieltä paksun sarkanutun, jommoisia siellä käyttävät, ja kejoitti vetämään sitä ylleni. Paitani oli kumminkin yhtä märkä kuin takkinikin ja minun täytyi ensiksi mennä lämmittelemään keittohuoneeseen, jossa rautaisesta uunissa paloi turvetta. Kun olin hetken siellä istunut korisevien ”piikojen” ja porisevien kahvipannujen vaiheilla, menin takaisin tupaan, vedin nutun päälleni ja tlasin ”toffepunssin”, niin kuin oli muillakin miehillä. Maassa maan tapa, tahi maasta pois!

(Jatk.)

UUSI SUOMETAR

N:o 104 – 7.5.1890

Polkupyörällä Pariisiin.

(Jatk. 100 n:roon.)

Viinaa ryyppivät Tanskalaiset kuin aika miehet. Väliin ottivat he olutta, jota juotiin siihen tapaan, ett'ei kaadettu ollenkaan lasiin, vaikka ne kyllä joka kerta tuotiin pöydällä, vaan kipsattiin ainoastaan pullon kauloja yhteen ja vietiin suu huulille.

Pienennettyä lehtitupakkaa oli kapakan pitkän pöydän päässä ainakin kapanvetoinen jassikka täynnä. Siitä sai pistää piippuun ken halusi, ja joka miehen leuvassa olikin nahkaväärä ja siinä noin korttelin korkuinen pesä. Sellaista kauheata tupakan haaskaajaa kantaa jokainen Tanskalainen varotellen kädessään, milloin hän vaan on heltisenkin joutilaana, olkoonpahan sitten missä tahansa.

Iltapuoliin saakka täytyi ollakseni siinä ilmapidossa. Miestä meni, miestä tuli ja aina oli tupakka yhtä täynnä. Isäntä kantoi juotavata, minä ennätti ja lisäili tupakkata pöydänpäähän.

Toisinaan pistivät he polskaksi rautakorkoisilla puukengillään niin että jyrisi, vaan toisinaan sattui taas pieni riidan rähäkkäkin.

Ylitummaan näyttivät Tanskalaiset kömpelöiltä kaikissa liikkeissään ja sitä ei puukengät suinkaan vähentäneet. Voonan seutuvilla olivat he kovin räyhääviä; mutta hyvänluontoisia ja vieraanvaraisia he olivat järjestänsä mitä minä huomasin, niin Flauenftjoldin krouvissa kuin kaikkialla muuallakin.

Tuuli tyyntyi hiukan ja sade lakkasi, jonka tähden läksin vielä sinä päivänä liikkeelle. Vaikka oli niin kauheasti satanut, ei maantiellä ollut veden jälkeä missään. Se oli kokonaan makadamiseerattua, ja niin sivuille vierevätä, ettei siihen voinut mihinkään seisattua. Tarkemmin tutkittuani, miksi tie nyt, kun vesi siitä oli huuhtonut hienon pölyn pois, näytti niin omituisen valkealta, huomasin, että siinä hyvin toinen puoli oli murskattua piikiveä.

Sanomattoman kieuallista oli minusta, että ilman piti olla niin epäsuotuisan, juuri kuin olisi ollut ajettavan mitä parain tie. Jos tuuli olisi ollut myötäinen, olisin varmaan sinä päivänä polkenut 20 penikulmaa ja nyt en ennättänyt kuin 5, Sundbyn kaupunkiin saakka. Tästä mainitsen aina tanskalaisia penikulmia, joissa silloin matkaani

mittailin suurista kivipylväistä tien varrella.

Sundby on Limfjordin pohjoisella rannalla, aivan vastapäätä Aalborgia ja pitkä lauttasilta yhdistää ne toisiinsa. Pieniä ne ovat kumpikin, niin kuin enemmän kaupungit Tanskassa, mutta miellyttävän näköisiä pikkupuistoineen, joiden lävitse toisella puolen olevien talojen punaiset tiilikatot somasti pilkistävät.

Yleensä näin siellä päin melkein enemmän metsää – eli oikeastaan istutettuja puita – kaupunkien seuduissa, kuon maalla. Niihen ympäristössä oli pitkiä matkoja tuuheita lehtokujia ja puistoja.

Tehtaita en nähnyt siellä päin en kaupungeissa, enkä maalla, mutta kauppaa käydään, kuten näytti siltä koko lailla, koska Limfjordillakin törötti joltinen joukko laivanmastoja. Vaan satamissa ei ollut ollenkaan sellaista melskettä ja raudan räminätä, kuin esim. Ruotsin satamissa; siellä vieriteltiin vaan hiljalleen kaikenlaisia säkkiä ja tynnyreitä.

Tuuli käydä jännitti taas seuraavana päivänä itsenpintaisesti ja minä aijoin yhtä itsepäisenä ruveta polkemaan, vaan ei siitä tullut mitään. Olkoon tässä sporttimiehille sanottu, että pitkillä matkoilla pitäisi olla matala pyörä, niin olisi vähemmän riippuva ilmanvaiheista. Vastatuulessa esimerkiksi ei voi ilmanpaino sellaisella voimalla käydä kiinni lyhviin värttinäihin kuin pitkiin, ja korkealla pyörällä istuu sitä paitsi aina ylähällä ilmassa ihan kuin tulen syöttinä. Puokeampi on matala pyörä myös mäkilöissä, sen näin kymmeniä kertoja Saksassa, missä nykyään yksinomaan mataloita käytetään.

Niinpä nytkin, kun tuli oikein äkäinen tuulen puuska vastaan Jyllannin lakeuksilta, oli se heittää minut pyörineni pellolle. Katsoin parhaaksi sillä kertaa heittää eteenpäin pyrkiminen kokonaan ja jäädä odottamaan parempaa ilmaa, tulipa sitä tahi ei. Käydäkään en viitsinyt, katsoin sen häpeäksi niin hyvällä tiellä.

Pari neljännestä Aalborgista oli tien vieressä talo ja talosta kuului vasaran aietta. Mennänpä sepän luo, tuumin, katsomaan mitenkä seppä näillä mailla rautaa takoo. Seppä takoi, niin kuin pitääkin, nahkaisessa esiliinassa, puukengissä ja nenä noessa. Paja oli puolellaan paljasta peltokalua, joita oli pajan edessäkin iso röykkiö ja parhaillaan terästi seppä auraa. Istuttuani hetken pajan kynnyksellä, heitti seppä vasaran pois, läksi pajamiehen kanssa huoneesen ja käski ”vierasta” mukaan. Miehet ottivat ryyppyä, söi-

vät vähän ja lähtivät taas takomaan. Saman tempun he uudistivat päivän mittaan monta kertaa ja minulle tarjottiin myös. Kun kysyin, saisinko jäädä taloon odottamaan parempia ilmoja, tuumi emäntä, että kyllä heillä saa olla vaikkapa sitten myrsky kävisi koko viikon, jota sanoivat hyvin mahdolliseksi Jyllannilla. Enkä olisi suuria surrut vaikka olisin viikonkin viipynyt, sillä sepän talossa oli hyvä olo.

Minä menin pajaan, otin moukarin ja aloin lyödä sepän kanssa rautaa. Kun olisi puhe oikein käynyt, olisi meillä ollut juttua paljon, sillä seppä oli hyvä utelemaan työntekoa ja kaikkia oloja meidän maasta. Suomen puun hän tunsu hyvästi, samoin Suomen tervan, vaan ei mitään muuta.

Kun sanoin puuta Suomesta poltettavan ja vielä sittenkin joka huoneessa, ei oltu minua uskoa, ja seppä hyppäsi pajan vinnille, toi sieltä tiilen kokoisen kovaksi kuivuneen turpeen ja kysyi eikö sellaista polteta. Niistä hän sanoi maksavan muistaakseni 80 äyriä sadasta ja sanoi samana iltana vielä vievänsä niitä kuorman kaupunkiin, sillä hänellä oli itsellä turvesuo.

Seppä oli vankka kirjoitus- ja kirjamies. Kun sattui sanoja, joita en mitenkään voinut ymmärtää, juoksi hän kesken taonnan tuvasta paperia hakemaan ja kirjoitti siihen. Minä ymmärsin heti ja samoin ymmärsi hän, jos minä kirjoitin ruotisia. Kaikesta tultiin lopulta tolkkulle.

Sanomalehtiä ja kirjoja oli talossa paljon, muun muassa raittiuskirjallisuutta, ja kun kummeksinkin, miksi sentään niin paljon viinaa käydetään, tuumi seppä, että kirjat olkoon kirjoinaan, mutta Tanskalainen tekee lujasti työtä ja tarvitsee sentähden toisinaan ryyppyn.

Iltapuolella toi renki pihalle aika turvekuorman ja sitä lähdettiin miehissä viemään Aalporiin. Minä ajoin miesten mieliksi pyörällä edellä, joka myötä tuuleen kulki kuin tuhannen vietämättä. Olisipa tällainen tie ja koko matkan tällainen takatuuli, ajatteli, niin en kauan viipyisi, ennen kuin olisi Suomenniemellä takaisin; mutta silloin jäin Aalporin portille kuin jäinkin, odottamaan kumppaniani, jotka rinnan istuivat turvekuorman nenällä, seppä pitkällä piiskalla paukuttellen vauhtia härkäparillensa.

Palatessamme kaupungista, täytyi minun pyörineni kiivetä nelipyöräin koriin ja vaivoin sai Jöns-mestari härkänsä kulkemaan ankaraa viuhria vastaan.

Seuraavana aamuna, se oli 9 päivä heinäkuuta, piti minun muitten mukana lähteä heinään, se

on, näyttämään ja tuomaan kotiin läheiseltä pelolta tuoretta heinää, jota sinällään syötettiin elukoille. Läksin ja niitin vähän aikaa leveäteräisellä, lyhyellä vikatteella, mutta kun tuuli tuntui tyynnyvän, teki mieleni eteenpäin taas. Vein vikatteen kotiin, heitin hyvästit ystävälliselle sepän väelle, nousin pyörälle ja läksin vilistämään Ranberfiin päin. Kulku kävi nyt kuin silkkiä vaan.

Mihinkähän tästä taas koituu tulevaksi yöksi, tuumin lähteissäni – ja niin hyvin ehdin sinä päivänä eteenpäin, että ennen iltaa olin ja Asrhusin kaupungissa, vaikka Ranbersissa ja muutamissa kauppaloissa sillä välillä olin lepäillyt pitkiä hetkiä. – Olin päivän mittaan ehtinyt näyttää puoli kuormaa heiniä ja polkea pyörää 15 penikulmaa – Tanskalaista.

Aarhusissa en viitsinyt viipyä kuin yön. Vaikka ilma aamulla olikin taas sateista ja tuulista, ei se kuitenkaan ollut niin rankkaa, että olisi kokonaan estänyt minut eteenpäin pyrkimästä, mutta sen kiusan se kunninkin teki, etten kahtena päivänä ehtinyt kuin noin 14 penikulmaa Porsensin ja Beilen kautta Kolbingiin, joka on viimeinen kaupunki Tanskanmaata. Ne olivat ikävät päivät, vaan en viitsinyt vallan paikallanikaan olla. Poljin aina sateen raossa ja oleskelin pahimpain kurojen ajan kapakoissa ja taloissa, mihin milloinkin satuin.

Joka päivä näin samaa vaan. Aalporista saakka oli maa yhtä aukeata ja metsätöntä kuin pohjoisempanakin; siinä vaan oli ero, että jota etelämmäksi tulini, sitä harvemmassa aloin nähdä viljelemättömiä kanervakenttiä, joita ylempänä oli enemmän. Jos niitä jossain paikassa olikin, kasvoivat ne ruohoa.

Peltoa oli vaan ja taas talo, talon takana peltoa ja taas toinen talo, tiilestä seinät, olesta katto ja istutettuja lehtipuita siinä ympärillä. Talon väliä voi joskus olla virsta ja enemmänkin, mutta kumminkin voin joka paikasta lukea niitä kymmeniin ja oli niitten alueet eroitettu toisistaan tavallisesti suoralla, syvällä ojalla. Harva talo oli aivan tien vieressä, vaan noin satakunta syltä syrjästä siitä, ja ettei postin kuljettajain tarvitsisi yhtenäen poiketa syrjään, oli hänen varallensa talojen kohdalle asetettu tolpan päähän laatikko.

Metsä ei tehnyt siellä silmälle estettä, joll' en ota lukuun muutamissa karummissa paikoissa kasvavia mataloita havupuita, eikä liioin vuoret, sillä missään ei ollut sellaista mäkeä, että olisi tarvinnut huonoimmankaan pyörällä ajajan nousta käymään. Mutta joka paikassa oli sentään näkö-

alalla rajansa, sillä maa nousi ja laski niin kuin äärettömän pitkät matalat aallot. Sain polkea valan juohevata ylämaata toisinaan penikulman ja kun se loppui, kulki pyörä toisen mokoman melkein polkematta. Juuri noilla korkeimmilla kohdilla, harjun tapaisilla, näin siellä ja täällä jonkun kyynärän korkuista havumetsää, lehtimäntyjä ja kuusia, ja oli sitä paikoin kylvettykin, siitä päättäen, että puut olivat kovin säännöllisissä riveissä. Yhdessä ainoassa paikassa, muistaakseni Ranberkin lähistöllä, näin tukevampaa metsää noin puolen neljänneksen matkalla. Siinä käydä puhitti pieni höyrysakki, vaikka meikäläinen mies tuskin olisi viitsinyt siitä kaataa aidaspuuta.

Maan laatu oli kaikkialla keltaiselle vivahtavaa ja niin hienoa kuin tuhka, ei kovia savikoita, eikä multamaita missään, ja sentähden onkin Tanskalaisten kaikki peltokalut kovin keveitä ja sievätekoisia. Suomaata ei näe paljoa ja mitä sitä on, käytetään se tarkkaan polttoaineeksi, jota joka turvemaan lippusella näkee kuivamaan nostettuna pyöreissä teoissa. – Vaikka maa päältänähden ei näytä voimakkaalta, eikä lantaa tehdä siihen tapaan kuin meillä, tuntui se kumminkin kasvavan ankarasti, olipa sitten viljaa tahi heinää.

Tavattoman suuria karjalaumojia näkee niillä main kaikkialla, ja niin kuin jo kerran mainitsin, syötetään elukoita liekassa, olkootpa mitä lajia tahansa. Lehmät ovat pitkässä rivissä heinäsaralla ja paimen – jos sitä niin voi nimittää – kulkee rivin päästä toiseen puunuija kädessä ja muuttaa joka eläintä vähän eteenpäin sitä mukaa kuin nurmi tulee syödyksi. Sillä tavoin täytyy elukan syödä tarkkaan joka kohta ja samassa lannoittaa se.

(Jatk.)

UUSI SUOMETAR

N:o 107 – 10.5.1890

Polkupyörällä Pariisiin.

(Jatk. 104 n:roon.)

Siltä näytti minusta, että jos mistään maasta voi sanoa, että siellä ihmiset elävät maasta ja karjasta ja paljaastaan niistä, niin kyllä sellainen maa on Tanska.

Matka siellä aavalla, oudolla maalla alkoi vaan tuntua hieman ikävältä ja yksitoikkoiselta, vaikka nuo sinisilmäiset Tanskalaiset olivatkin

varsin ystävällisiä matkamiestä kohtaan. Näkee yhäti samaa vaan, tiekin niin samaa penikulmitain, ettei siinä vaihetukseksi ole edes pienintä mutkaa.

Tähystelin aina eteenpäin, että milloinkahan tämä maa muuttuu, vaan kun pääsin siihen kohtaan, missä etäältä katsellen tien pää näytti olevan, oli edessäni samaa kuin takanakin. Jos sattui, että siitä kuvittelemastani tien päästä näin edessäni lehtikujaa, niin tulin jonkun matkan päästä säännöllisesti johonkuhun kaupunkiin tai kauppalaan ja silloin näin sivuillani aivan samallaisia lehtikujia suorissa linjoissa, toisen toisensa takan, kulkevan samaa pistettä kohti, johon minunkin kulkemani vei ihan kuin säteet.

Olin epäsuotuisan ilman tähden niin harmistunut, että kun se heinäkuun 11:sta päivän illalla asettui ihan tyyneksi läksin Kolpingista koitteeeksi ajamaan läpi yön. Tuli mitä tuli, mutta koitetaan. Ostin Saksan rahaa ja nousin pyörälle. Tien sanottiin eteenkin päin olevan leveätä ja tasaista. Ilma oli painavata, taivas paksussa pilvessä, mutta ei satanut, eikä tuullut. En ollut päässyt pitkälle Kolpingista, kun jo tuli pimeä. Nyt huomasi oikein mitenkä pimeä sen alituinen yö on jo niillä mailla, sillä vaikk'en ollut jos 6 astetta etelämpänä Helsinkiä, saatoin vaivoin eroittaa tien – ja se oli alku heinäkuuta, eikä kello vielä kymmentä illalla.

Poljin sentään hyvää kyytiä ja koitin pitää keskietä. Tuli yhä pimeämpi ja sitä lisäsi vielä minulle korkea pensasaita ja istutukset, joita siinä oli kahden puolen tietä. Yhtäkkiä kaaduin, vaan samassa olin jaloillani. Vierestäni kömpi joku musta esine ylös ja laski ”bonnervetteriä” niin että tärisi. Tästäpä tulikin jo kielten muutos, oli ensimmäinen ajatukseni, ja kun ruvettiin asiata tarkemmin tutkimaan, tuli selville, että olin ajanut kumoon vanhan saksalaisen äijän, joka siinä tiellä kömpi omia olojaan.

Kun ukkoa ei kumminkaan sattunut pahemmin kuin minuakaan, lakkasi hän kiroilemasta pistettyäni muutamia ”grofchenia” hänen kou-raansa. Hän jäi niitä siihen tunnustelemaan ja minä jatkoin matkaani.

Etäältä edestäni näkyi tulia; oli kuin olisi kuljettu lyhdyillä yli tien edestakaisin. Kohdalle päästyäni näin siinä liikkuvan miehiä valleilla ja kun hyvää vauhtia olin jo laskenut ohitse, huu-dettiin perääni ”halt, halt”. Se oli Saksan raja. Miehet tarkastivat pyörääni, katselivat minua vähän kummastuneen näköisinä ja käskivät jat-

kaa matkaani, koska se likkoisen pimeässä näyttää huvittavan. Seurasin heidän käskyään ja tulin nyt ”bas grosse Vaterlandin” alueelle.

Sain ponnistaa koko näkövoimani pysyäkseeni tiellä. Sen vaan tunsin jaloissani, että mäkiä ei ollut ja ruumistani tunsin ettei tiessä ollut kuoppia.

K:lo 12 yöllä tulin Paberslebenin pikkukaupunkiin. Ihmisiä ei ollut enää liikkessä, mutta kapakoista kuului vielä aika rähäkkä. Siinä, mihin poikkesin juomaan ensimmäisen seibelin olutta Saksan rajain sisällä, kehoitettiin minua jäämään yöksi, mutta niin itsepäinen olin silloin, että jatkoin vaan matkaani Paberslebenistäkin, enkä päättänyt levätä ennen kuin Ilensporissa. Jos kaupunki olisi ollut suurempi, olisi ollut mahdollon pimeässä löytää sieltä oikealle tielle, mutta siinä kulki maantie suoraan lävitse, ja tuskin siinä muita katuja olikaan.

Sain kumminkin katua itsepäisyyttäni, sillä olin ehkä polkenut penikulman kaupungista, kun alkoi sataa. Taloja oli kyllä siinä kohti tienvieressä ja kolkutin useinkin ovea, vaan en missään saanut muita liikkeelle kuin koirat, ja niin kävi minun, että ensimmäisen yön siellä oluen ja makkaran kotimaassa makasin ruisauman alla, johon myös kiskoin pyörän perässäni.

Sade oli lakannut ja taivas oli pilvetön kun konttasin auman alta ulos ja aloin katsella ympäristöäni. Aurinko teki vasta nousua Vähän Bältin ylitse, joka hiukan kiinsi etäällä. Katselin hyvän aikaa, haukoitellen, mitenkä valsleviki länteen päin yli Schlesvigin lakeuksien, mutta kun talojen ovet ja ikkunat olivat vielä vankasti suljettuihin, läksin ajamaan aamutuimaan.

Ilensporiin tullessa nousin kovassa vauhdissa liian äkkiä pyörältäni alas, se pääsi pahasti kastumaan ja sai sellaisen vamman, että minun täytyi kantaa sitä selässäni pitkin katuja ja hakea seppää. Mutta Ilenspori on jo jommoinkin tehdaskaupunki ja löysin sieltä varsinaisen polkupyörätehtaan. Parin tunnin kuluttua jatkoin matkaa taas. Maan muoto oli vähitellen muuttunut, enkä muista mitään varmaa rajaa, mistä se oli alkanut muuttua. Mutta siinä seudussa, missä nyt kuljin, oli jo jotensakin suuria mäkiä ja metsäkin vähän siellä ja täällä, ei havupuita, vaan tuuheita lehtipuita. Omena- ja päärynäpuita näin muutamissa taloissa tavattoman paljon. Pellot olivat viettoja mäkien lappeilla ja paloitettuja sievillä pensasaidoilla. Se pisti erittäin silmiini, että vehnä ja ruis kaikkialla oli aumoissa vaan en varmaan muista

olinko edellisenä päivänä aumaa nähnyt, ennen kuin yöllä sen, jonka alla makasin.

Kun kulkee niin kuin minä, vähä vähältä eteenpäin, niin sellaisella matkalla ei yksi päivä voi muuttaa paikkoja eikä oloja hyvinkään eriviksi edellisestä päivästä. Kaikki muuttui hiljalleen, niin hiljaa, että sitä on vaikea huomata. Joka päivä tulee tietysti jotain uutta matkaan, mutta kaikki tuntuu sentään puoli tutulta, ja kulkeissaan aprikoitsee näin olenhan tuollaista jotain nähnyt ennenkin – niin, eilenhän minä sen näin, ja toissapäivänä.

Niin se on polkupyörällä ajajan laita. Hän kulkee maita, maanteitä vaan, hänellä on aikaa tarkastella joka paikkaa ja hänen matkansa käy, vaikka tuumaankin polkisi, kumminkin niin hitaasti, että siinä ehtii hyvin kiintyä kaikkialle ja tottua näkemiinsä. Koko mies menee matkansa mukaiseksi, muutokset tulevat niin vähitellen, ett’ei niitä useinkaan huomaa. – Jos olikin tullut laivalla suorastaan sinne, missä nyt olin tai pyöräyttänyt matkan muutamassa päivässä junalla niin totta varmaan olisin suuremmilla silmillä katsellut ympärilläni kuin nyt.

En pitkään matkaan Saksan puolella tuntenut erinomaista eroavaisuutta Tanskasta muussa kuin kielessä. ”Breworttningin” sijassa oli vaan nyt ”Gaftvirthchaft” ja tien varressa joka sadan metsin päässä pieni kivipylväs. Kapakoita alkoi sentään olla paljoa taajemmassa kuin Tanskassa, mutta niissä juotiin olutta ja viinaa niin kuin sielläkin, se ero oli vaan, että nyt juotiin korkeista lasista, eikä pullonsuusta. Mitään erinomaisempia Saksalaisia makkaroita, joita olin mielessäni kuvitellut, en liioin saanut maistaa. Joku muutos oloissa oli kyllä tapahtunut, vaan en voinut täsmälleen tietää missä kohti, – Mutta sittemmin, kun olin tullut Reinille, huomasin kylläkin hyvin, että Tanskalaiset olivat jo jäänet kau’aksi.

Kun ensimmäistä yösijaa aloin Saksan puolella kysellä, ei sitä tuntunut saavankaan niin kuin siihen saakka. Siinä oli jo vähän muutosta. Kysyin sitä mistä olostahansa, neuvottiin aina ravintolaan, joista jumalankiitos ei sentään ollut puutetta. Ja kun sitte menin majataloon siinä hommassa, että siellä makaisin yön, niin kysyttiin passia. Laki ja järjestys.

Otin vähän närkästykseni, että minun lihavalle ravintolan emännälle piti ensimmäiseksi koko matkallani näyttää passi ja kun samassa näin siitä ohi polkeman muutaman pyörämiehen, en jäänytkään vielä yöksi, vaan läksin pyyhkäi-

semään perästä. Se oli eräs Echlesvigin juutalainen, joka oli ollut ”geschäfteillä” Jilenspurissa ja ponnisteli nyt kolmipyörällä takaisin kotiinsa. Hän sanoi aikovansa vielä sinä iltana perille, Schlesvigin kaupunkiin, ja käski minua seuraamaan vaan muassa. Ajettuamme jo vähän aikaa pimeässäkin, saavuimme määräpaikkaan. Lasimme kaupunkiin ja poljimme hyvän matkaa pitkin sen ainoata kapeata ja mutkaista tietä, juutalainen edellä soittaen kelloa ja minä perässä.

Katuvarsi oli täynnä ihmisiä. Niitä istui jokaisen oven ja portin kohdalla, nauraen, laulaen ja mitä mitäkin mehkää pitäen. Useissa kohdilla huusi kumppanini hyvää iltaa ja puhui jonkun sanan ohimennen sivulla-istujaille. Me seisahduimme erään talon kohdalle, juutalainen vetäisi oven seljälleen, ja niin mentiin pyörinemme päivinemme suoraan isoon ravintolasaliin sisään. Siellä oli miestä kuin salkoa, sotamiestä ja muuta miestä ja istuipa jonkun pöydän ääressä heikompaakin sukupuolta. Yhdessä nurkassa vedettiin harpuilla, viululuilla ja torvilla räikeätä marssia ja koko huone oli yhtenä Saksan mehakkana ja olutlasien kalinan. Kuului olevan suuria leiri-harjoituksia silloin niillä seuduilla, ja sentähden anastivat muhkeat Breussin sotilaat suurimman alan ravintoloissa.

Jos oli viime yö ollut minulle kurja, niin koin sitä nyt korvata kaikin puolin – ja makasinkin ravintolan yläkerrassa lähes toisen päivän puolilleen. – Yöllä, kun kuu nousi näkyviin, oli yläkeran ikkunaverannalta niin romanttinen näköala yli kaupungin kapeitten tiilikattojen ja Schlesvigin lahden, ett’ en tahtonut osata nukkua, niin väsyksissä kuin olin, ja herättyänikin ihastutti se näköala minua vielä niin, ett’ en malttanut olla tilaamatta itselleni sinne ylös lasillista olutta ravintolan mustasilmäiseltä juutalaistyöltä.

Schlesvigistä Holsteiniin päin oli maa taa-sen niin tasaista kuin meren pinta. Alkumatkasta, Renbspurin seuduilla oli se asumaton nummea, jommoista en ollut nähnyt kuin lähellä Skaagenin nientä, vähemmässä määrässä sielläkin. Eräessä paikassa tuli laulaen ja soittaen sellainen jono kypäriniekkaa Saksan ratsuväkeä vastaan ,että täytyi puoli tuntia ollakseni tien sivussa. Ylpeännäköistä komeata väkeä se oli korkeitten hevoisten selässä ja ajattelin tienvarressa istuillani katsellen, että ollapa noitten kanssa tekemisessä. En tiedä, painaneeko kansallinen ylpeys kehenkään niin leimaansa kuin sotamieheen siellä suurvalloissa!

Lähempänä Elben suuta tulin alavalle, paksumultaiselle suomaalle. Sitä oli silmän siintämättömiin ja kaikki niin tarkkaan pelloksi tehtyä, ett’ ei ollut joutilasta paikkaa muuta kuin suuret kanavain tapaiset ojat, talojen tontit ja maantiet. Ojain pohjalla seiso siellä joka paikassa vesi, ja niissä olisi hyvin voinut soutaa venheillä. Paikoin näin vainioilla tuulimyllyn näköisiä laitoksia ja niillä sanottiin nostettavan vettä peltosaroille, kun tulee pouta.

Kokonaisen päivän, ennen Hampuriin tuloani näin kaikkialla sellaisen kasvullisuuden, ett’ ei moista missään. Näin tuhansittain tynnyrin-aloja miehen korkuista kauraa, monen moisia juurikasvia, joita kaikkia en tuntenutkaan ja laihoa joka lajia. Toinen laiho teki vielä terää, vaan toinen oli jo summattomissa aumoissa vainiolla, tupruavat puimakoneet vieressä. Talot olivat suurempia siellä, kuin Tanskan puolella olin nähnyt ja vielä vähän kummempaan näköisiä. Paksu olkikatto on siellä kaksi kertaa niin korkea kuin seinät ja katon sisällä pari asuttavaa kerrosta. Halki rakennuksen kulkee alakerrassa holvattu läpikäytävä, molemmin puolin varustettu umpinaisilla porteilla. Sen lävitse tullaan pihaan ja melkein joka talossa on sen toisella puolella ”Gaft” tahi Biersstube” ja toisella puolen navetta tahi muu ulkokuone. Muutamassa paikassa näin sellaisessa läpikäytävässä puitavan varstoilla viljaa. Useimmissa taloissa on, niin kuin jo ylempänäkin Jyllannilla, vaan yksi ainoa suuri rakennus, toisissa kaksi, eikä mitään aittoja, majoja, latoja tai muita ulkokuoneita, jonkatähden ne tavattomasti eroavat meidän taloista.

Minä ajoin läpi Jzeboen Ja Elmshornin kaupunkien ja sunnuntaina 14 päivänä heinäkuuta tulin Hampuriin. En missään kaupungissa nähnyt niin komesti, ja niin laajalta komesti asuttua ympäristöä kuin Hampurin ja Altonan kaksoiskaupungilla on Elmshornista saakka, noin 30 kilometsiä, oli Hampuriin vaan yksi puisto, täynnä huviloita. Sillä välillä tapasin kymmeniä polkupyörällä ajajia, naisiakin ja jota ravintoalan edestä oli varsinaiset telineet, joitten väliin sai työntää pyöränsä, jos mieli pistäytyä oluelle. Näin myös vakituisia polkupyörä-kestikievareitakin.

Olin nyt kulkenut toisen viitan väliin, ja hyvin se oli pääasiassa mennyt huolimatta vaihtelevista ilmoista ja pienistä seikkailuksista, joita sellaisella matkalla tietysti kelle hyvänsä sattuu. Tietä olin mitannut Freberukshawnista Saksan rajalle 40 tanskanpenikulmaa ja siitä Hampuriin

muistaakseni 240 kilometriä, joten komo väli tekisi noin 48 meikäläistä penikulmaa. Vaikka Saksan maantiet ovat niin tarkkaan mitatut, että joka sadan metrin päässä on kivinen numeropylväs, en kumminkaan tullut siellä pannuksi oikein tarkalleen matkoja muistiini, sillä kansa itse laskee kaikki matkansa tunneissa, niin että kun kysyin matkaa johonkin, oli sitä aina vaan niin ja niin monta tuntia. Saksalaisten ”stunde” pitäisi minun tietääkseni oleman jotensakin 3 ja 1/3 venäjän virstaa.

UUSI SUOMETAR

N:o 117 – 23.5.1890

Polkupyörällä Pariisiin.

(Jatk. 107 n:roon.)

Hampurissa, tuota yhtä maailman kaupan pääpaikoista, katselin kaksi vuorokautta. Se ei ole pitkä viivytyks, eipä juuri mitään, suuressa kaupungissa, vaan kun ahkerasti varvastaa, ehtii siinä sentään nähdä ainakin pinnalta yhtä ja toista.

Pisin asuntoa Altonan rajalla ”Der grüne Jäger”illä, joka on sikäläisten suurien hevoskauppiesten pääkorttieri. Siellä sain onnekseni hyvän kumppanin muutamasta, syntyjään tanskalaisesta, hevoiskaksasta, joka oli risteillyt Euroopan mantereeseen joka suuntaan ja tunsin Hampurinkin vaikka päällään seisoen. Sen miehen kanssa tein hyökkäyksiä kaupungin kaikille puolille.

Hampuri miellytti minua matkallani miltei enimmin kaikista kaupungeista sekä komean, paikoin tavattoman viehättävän ulko-asunsa, että hauskan elämänsä vuoksi, ja sentähden en malttanut paluumatkallani olla poikkeamatta sinne kokonaiseksi neljäksi päiväksi. Alansa se on laaja. Siellä on tilaa väljille puistoille, monille esplanadeille, kanaville ja pienille lampiloille kukoistavine rantanurmikoineen. Alsterjoki muodostaa sen sisään kokonaisen järven, jonka pintaa sadat purjevenheet ja pienet höyryt viiltelevät. Varsinkin näköalat Lompardsillalta, joka jakaa tuon järven kahtia, niin että pienempi osa siitä jää kokonaan kaupungin sisään, olivat omiansa viivytämäänsä matkailijaa. Pitkin ulkopuolisen Alsterin rantoja näkee hehkeväin kukkatarhojen ja tuuheain puistojen välistä linnamaisia huviloita ja muita muhkeita rakennuksia, vaan

sisäpuolista Alsteria ympäröi palatsin tapaiset kivimuurit jokapuolella.

Alempana Elbejoella näin sellaisen kauhean mastometsän, ett’ en olisi luullut koko maailmassa olevan niin paljon laivoja. Siellä näin kansallisuutta vaikka mitä ja sieltä kuului yötöpäivää merimiesten loilotus, höyrykoneitten puhkina, väkipyöräin kitinä ja kaikenmoinen räminä yhämittaisessa sekamelskassa.

Hauskasti näyttivät hampurilaiset elävän ja kaikkialla huomaa, ett’ ei rahasta siinä kaupungissa ole puutetta kellään. Eikä liioin puuttunut huvituksia, sillä ne kohosivat maanalaisista Bier-tunneleista korkealle taivaalle saakka, mistä käsen mieli katastella tätä matoista maata ilmapallost, joka silloiselta näyttelykentältä tavan takaa nousi juhlallisena korkeuteen.

Yksi vika, jota en voi olla mainitsematta, on sentään Hampurilla, niin kuin kaikilla kaupungeilla siellä päin, ja se vika on vanhuus, harmaantunut ulkomuoto, joka väkiseltä pistää vieraan silmään. Minun luullaksen se ei ole yksinään isäntään vaikutusta, että kaikki värit ovat tuhrautuneet yhtä harmaiksi ja likaisen näköisiksi, vaan että siihen myös on vaikuttanut kivihiihin savu, jota yleiseen poltetaan.

Sporttimiehiä näin Hampurista äärettömässä määrässä. Kaikki puistot ja kadut vikisi polkupyöriä – niistä minä tietysti olin ensimmäiseksi vaarin – ja harjoittelu oli ankara, sillä kohdakoin oli sinne tulossa kansainvälinen polkupyöräkilpailu. Mutta minulla oli kilpailua kyllimmän kyllä, jos mielin Pariisiin saakka ja sentähden läksin hyvissä ajoin liikkeelle taas, Kolniä kohti, johon myös olin pyytänyt kota rahanlisää. Ja kovin olikin kassani huolimattoman hoidon kautta kutistunut, niin ett’ en senkääntähden tahtonut viipyä. Koin 12 päivää laskin sillä enää tulemani toimeen, jos voin pitää suuni säkkiä myöten.

Hampurista Kölniin

Kun kaikki tiet Saksassa sanottiin olevan yhtä hyviä, valitsin minä Kölniin suorimman läpi Hannoverin ja Vestfalin. Poljin 16 p. heinäkuuta ylitse savenkarvaisen Elben kolmikaarista rautasiltaa pitkin ja poikki matalan, penikulmaa leveän Wilhempurin saaren Elben eteläiselle haaralle, josta Harpurin kaupungin kohdalla soudettiin veneellä ylitse.

Heti kun olin Harpurin jättänyt selkäni taakse, muuttui seuru autioksi, ikävän hiljaiseksi. Se oli aukeata, tasaista nurmea, jossa ei kasvanut

muuta kuin tummanruskeata kanervaa ja siellä täällä matalaa, surkastunutta männikköä Ihmis-asuntoja ei ollut kuin virstain päässä toisistaan. Pohjoisessa Holsteinisa olin kulkenut jotenkin samanlaista maata, mutta en läheskään niin pitkältä, sillä täällä kesti sitä melkein katkeamatta 120 kilometria, Veserjoelle saakka. Se oli kuuluisan ”Lünepurin nummen” laitaa, jota silloin kuljin. Suurempi osa nummea jäi minusta vasemmalle puolelle, minä kun tavoitin Bremeniin.

Elukoille en olisi luullut sellaisella kankaalla olevan mitään suuhun pantavaa, mutta sentään näin paikoin suuria lammaslauvoja, paimen ja akäinen koira maassa, ja suojaksi itselleen olivat paimenet rakentaneet pitkin kangasta kojuja risuista ja maasta.

Jos sellaisessa seudussa olisi ollut huono tie, en tiedä mitenkä ikäväksi se olisi tullutkaan kulkea, mutta tie oli ylisummaan hyvää.

Ennen kuului Hampurin ja Bremenin väli oleen kokonaan kivistä laskettua katua, mutta nyt se jo oli muutettu vierkotteksi, ett’ei katua enää ollut kuin paikoin vähän jällellä, ja sitäkin useammassa kohdissa vaan tien toisessa laidassa. Mistä tietä hiljan oli laitettu, siihen oli vuoroin ojasta puolitiehen saakka kahdenpuolen asetettu kivi-roykkiöitä tai puisia puomia, niin että piti koko matka sellaisessa paikassa ajaa tekemällä 8-numeron puolikkaita. Saksassa tuntuvat ylipäänsä pitävän erinomaisen huolen maanteistä, sillä niiden kunnossa pitämistä varten löytyy erityinen ”virkamiehistö”. Sellaisia virkamiehiä, joiden luulin jotensakin rastaavan meidän siltavousteja, näin maanteillä vähän takaa kiiltävissä napeissaan, mutta he kulkivat siellä lapio ja kuokka olalla ja tasoittivat rikkeimet, mitä oli tienhen syntynyt, ja selvästi lukivat minulle Saksan lakia, jos kyläpaikoissa ajoin ”Fussveg’iä” pitkin. Siinä on Saksassa muuten polkupyörämiehelle etua, että saa ajaa missä vaan tahtoo, kaupunkien kaduillakin, kunhan pitää sen huolen, ettei mene käytäville, missä jalkamiehet kulkevat. Ja hevoisella ajajista ei tarvitse piitata mitään; ken ei pidä huolta hevoistansa, antakoon mennä männikköön, pyörällä saa laskea yhtä myötyriä vaan. Mutta siellä ovat kaikki hevoiset jo niin tottuneetkin polkupyöriin, ettei ne niitä pelkää.

Kulkeisani siellä yksinäni yksitoikkoista nummea ja poketessani niihin harvoihin taloihin, joita tien varrella oli, tulin ajatelleeksi, että muuttaneeko karu luonto ihmiset järöiksi, vai miten lienee? Samaa olin ajatellut matkallani jo

kerran ennenkin. – Kylmiltä, välinpitämättömitä ja ylpeiltäkin alkoivat minusta tuntua ihmiset, joiden pariin jouduin Rüneburgin piirissä. Jokainen hääri omissa toimissaan, ei yksikään ollut halukas ottamaan mitään ”notista” matkamiehestä, ja tuntui kuin olisin ollut ihmisten tiellä. Jos jotain kyselin, sain vaan lyhyitä, jäykkiä vastauksia. Sellaisilla mailla ei ole hauska kulkea, vaikka panisi paraansa liikkeelle.

Mutta sittemmin huomasin, ettei Lünepurin seuru ollut mitään erittäin merkittävä poikkeus siinä suhteessa, sillä ennen Kölniin tuloani ehdin jo nähdä monenmoista seutua ja olla monen talon katon alla, mutta ihmiset pysyivät jotenkin saman tyyllisinä kaikkialla. Minusta tuntuivat Saksalaiset ylitummaan jöröiltä, jäykiltä verrat Ruotsalaisiin; Tanskalaiset kyllä olivat näyttäneet jäykiltä, mutta olivat luonnostaan parhinta väkeä. – Tämä on minun tuumani, enkä väitä, ettei toisesta saata tuntua päinvastoin. – Kulkeminen Saksasta on aivan toista kuin meidän puolella. Jollei ravintoloita olisi niin tuhkataajassa yleensä, niin luulenpa, että kävisi kovin vaikeaksi polkia eteenpäin maanteitä siellä. Ravintoloihin turvautuvat yksinomaan kaikki matkailijat ja niistä elävät paikkakuntalaisetkin yhtä paljon kuin kotonaankin; ja Tanskasta lähtien eteläänpäin huomasin, että kapakkaelämä sai yhä suuremman merkityksen sekä kaupungeissa, että maaseudulla. Mutta kun kapakoita kerran on, niin kapakoissa tietysti eletään, ja siinä se. Minua ei liikuttanut mitenkä ihmiset elivät ja millaisia he olivat. Kun sain ruokaa, olutta ja pyörärasvaa, sekä koitlerin yöksi, poljeskelin huolettomasti eteenpäin vaan.

Bremen seudussa täytyi viipyä koko vuorokausi rankkasateen tähden. Siihen aikaan olisin tavattoman vaihtelevat ilmat, eikä ollut kahta päivää samaa ilmaa koko matkallani Freberiss-hawnin ja Kölnin välillä. Milloin vaan tuuli kävi, kävi se aina lounaasta, jakun satoi, satoi niin rajusti, etten muista kotona milloinkaan olleen sellaista vesitulvaa. Yläsaksassa kuului jo virrat tulvivan ja kovin äkäisenä, hämmentyneen näköisenä virtasi tuo muuten vähävetinen Weserkin.

Jos sade ei olisi estänyt minua liikkumasta, olisi Bremenin kaupunki tainnut tuntua kauniilta ja hauskaltakin, vaikka se Hampurin rinnalla on pieni ja sen ympäristö on pelkkää hiekkää. Mutta jo kiireessäkin kävellessä, tuntuivat etenkin vanhat, pitkulaisten järvien tapaiset vallihaudat, joita nykyään ovat jääneet kaupungin sisään, an-

tavan sille oman viehättävän näkönsä. Ne ympäröivät vanhaa keskiaikaista kaupungin-osaa ihan tarkkaan ja niitä reunusti pitkin matkaa viheriä nurmi ja puistot.

19:sta päivänä heinäkuuta poljin Bremenistä 115 kilometriä Oönoabrüdiin, johon varsinainen Pohjoissaksan takainen alankomaa loppui. Siihen saakka näin vielä niin laajalta ympärilleni kuin silmäni kantoi, eikä maantiessä ollut pienentäkään mäkeä koko sillä taipaleella. Se oli tasaista kuin pöytä ja jotenkin samallaista ajaa kuin asfalttikäytävät Helsingin esplanadilla. Mutta maanlaatu oli siellä jo multavata ja voimakkaan näköistä. Paikoin kasvoi äärettömät alat rehevätä kastikais-heinää ja niityillä näkyi jossakussa paikassa pieniä lampia, jopa joku järvinen. Lammaslaumoja kuljeskeli sielläkin, mutta vielä isompia laumoja näin hanhia, joitten lävitse oli koko vastus päästä, jos sattuivat olemaan maantiellä. Avaitoa peltoja ja vankkoja taloja oli jotensakin taajassa tienvarrella, vaan ei sivulla päin näyttänyt olevan hyvinkään paljoa niitä. Talojen kohdalla muodostivat pitkärunkoiset omanpuut joskus kilometrin matkan lehtikujaa maantielle. Niissä oli oksat niin korkealla, että kun ajoin pyörälläni alatse, yletyinkin parahiksi koppasemaan oman kourani. Muissa paikoin kasvoi tien sivussa huimaisevan korkeita pyramiitihaapoja ja siellä täällä näin pieniä pyöreitä metsiköitä. Kauppalan tapaisia kyliä ”Fkedeniä”, ettei olla taajemmassa kuin lähempänä merta. Ne ovat kaikki toistensa näköisiä. Tavallisesti on niissä vaan yksi leveä, kivitetty katu, se, jonka lävitse kulkeva maantie muodostaa, mutta se katu onkin joskus virsintammainen. Usean talon kohdalla kasvaa joku suuri lehmus, tammi tai muu lehtipuu, seinustalla on ovien pielissä tahia ja pöytiä, joiden ääressä kyläläiset ryyppivät oluttansa, ja melkein poikkeuksia kuljeskeli joka kylän kadulla joukko viheriälakkisia soittoniekkvoja, jotka seisattuivat ravintolain kohdalle töröttävään torviansa. Asukkaat sellaisissa kyläpaikoissa näyttivät minusta kaikki olevan puoleksi maanviljelijöitä, puoleksi ravintolanpitäjiä ja kauppiaita.

Vähäistä ennen kuin tulin Osnabrüdin kaupunkiin, muuttui maa yht’äkkiä vallan saloiseksi minun mielestäni, joka aavaan maahan totuttomman olin sitä sentään saanut taas polkea yli 300 kilometriä. Edessäni kohosi siinä korkeita kukkuloita. tie kävi mutkikkaaksi, nousi ja laski-jyrkissä kierteissä ja kuli lehteväin mäkirinnetten välitse; ja Osnobrüd oli ensimmäinen kaupunki

matkallani sitä laatua, jommoisia sitten näin vallan paljon kulkeissani läpi Westfalnin tehdas- ja kivihiilivyöhykkeen ja Aedenneilla Belgiassa. Useimmat sellaiset kaupungit ovat syvällä kukkuloitten välissä ja niistä ei eroita matkan päähän juuri muuta kuin monen monet, korkeat tehdasten savupiiput.

(Jatk.)

UUSI SUOMETAR

N:o 126 – 4.6.1890

Polkupyörällä Pariisiin.

(Jatk. 117 n:roon.)

Kun lähdin Osnabrüdistä, niin levättyäni, liikkeelle, sattui minulle tapaus, jota en koko matkallani ollut muistanut ajatellakaan. Rupesin tuntemaan ankaria kouristuksia mahassani eikä lopuksi tullut kulkemisesta niin mitään. Pelloitti ajattellessani, että jos nyt lyöttäydyn sairaaksi, niin mitähän tässä perii? Mutta se saattoi olla vaan seuraus oudoista ruuista, tai pienestä vilustumisesta edellisissä rajusateissa, ja menikin puoleen päivään ohitse. Sen ajan makasin muuramassa metsäravintolassa tien varrella lääkiten itseäni. Emäntäkin siinä huomasi, että taitaa olla tosi käsissä ja koitti paraansa mukaan sekoitella rohtoa ”sornin” joukkoon, vakuuttaen että kyllä se tepsii. Talo oli vähän matkan ylempänä tiestä jyrkänlaisella vuoren kupeella. Ympärillä oli siinä puutarhaa ja peltoa ja suuria pyökkipuita, vaan ylempänä vuorella nkyi kasvavan läpipääsemätöntä viidakkoa. Loikoilin enemmän aikaa ravintolan verannalla sohvalla ja katselin mitenkä keon tapaiset vuoret kohosivat toistensa takaa, huipulla vihreinä, vaan alempata monen kirjavina aina sen mukaan, oliko siinä rusahtavaa rikkeintä kalliota, vaiko peltoa ja valkeiksi rapatuita taloja. Talojen seinillä kasvoi köynnöksiä räystääsen saakka, niin että seinien väri vaan vähän pilkisti lehtien lomasta. Etelään päin alenivat kukkulat Emsjoelle ja Münsterin kaupunkia ympäröivälle tasangolle, ja sille puolen oli näkö-ala laajin, mutta itään Weserin vuoristoon ja Teutopurin metsään päin, jonka laidalla Ösabrüdin on, maa kohosi yhä.

Jos maisema olisi ollut yksitoikkoista, luulenpa ett’ en olisi niin pian virkistynytään, mutta nyt kykenin jo iltapäivällä liikkeelle ja poljin

yöksi Ems'ille Telgte nimiseen kauppalaan.

En muistanut, että Westsali on katolilaisista maata ja sentähden minua alussa kummastutti lukemattomat pyhään ja ristiinnaulitun kuvat, joita sinä päivänä näin pitkin tienvarrtta. Ne ovat kömpelömäisiä, puista tehtyjä, ja jokaisen edessä penkki, Penkeillä näin polvillaan, juhlapuvussa, hartaasti rukoilevia ihmisiä, enimmäkseen naisia ja ajattelin, että kovinpa olivat jumalaisia nämä katolilaiset; mutta onhan nyt pyhä sisällä, sillä se oli lauantai-ilta. Vaan eipä näyttänyt olevan pyhää likelläkään, kun tulin Ems'in sillalle vastapäätä Telgeä, sillä sillan korvassa käydä rysti mahdoton puimakone ja se kävi koko illan ja vilä koko yön. Häyryllä se kävi ja tavaton kiire oli koneen ympärillä. Elokuormia, niin suuria, että olisi tullut hyvä riihellinen jokaisesta, tuotiin yhtenä kahden hevoisen vetämällä nelipyörillä ja toisia läksi pois täynnä parnoja ja jyväsäkkiä. Kun olin hakenut korttierin, sonnustellut itseäni ja uinut Emsa'issä, jossa poikkeuksena sen puolen joista oli kirkas vesi, menin vielä lystikseni katsomaan viljan puintia. Oli jo pimeä, mutta valkean valossa pitkitettiin siellä samaa työtä samalla kiireellä ja paljon kuormia oli vielä odottamassa. Sitomia ja pahnalölkyjä lenteli edestakaisin, ja ne, jotka odottivat vuoroansa, auttoivat kaikin voimin edellisiä pääsemään pois. Joutilasta siinä ei kärsitty, sillä kun korvan aikaa olin katsellut tuota menoa, sanottiin – puoleksi leikillä sentään – että pitää auttaa, tai mennä tuonne noin, ja he viittasivat minulle taloa toisella puolen maantien suuren lehmuksien takana. Siellä näkyivät miehet itsekin aina välillä juoksevan, kun oli tarttunut liiksi pölyä kurkkuun.

Minä autoin osaltani yhtä kuormakuntaa, sullomalla vähän aikaa pahnvoja rattaille ja menin sitten katsomaan naapuriin. Siellä soitteli viuluin, harpuin, huiluineen tuollainen tavallinen soittokunta, jommoisia olin joka päivä nähnyt. Vanhat miehet istuivat seinustalla juoden oluttansa, mutta nuori väki pisti keskellä lattian tanssiksi ja koittelin minäkin muutaman kerran taitoani ”saksanpolkassa” lyhythelmaisten Westsalin tyttöjen kanssa. Outo olin joukossa ja vähän kummeksuen minua katseltiin piukoissa tamineissani; vaan ei siitä mitään, mutta kun joku sattui näkemään tuppeni, joka lyhyen takin alta heilahteli esiin, katsoi hän heti minuun totisena ja sanoi puoleksi kysyvällä äänellä ”ein Doch!” Tuo meidän maassa niin tavallinen pieni ase tuntui heistä ihan kummalta rauhallisessa menossa.

Emsjoelta kuljin eteenpäin Münsterin, joka on jotensakin aukealla, vaan erinomaisesti viljellyllä tasangolla.

Niille tienoin saakka en ollut koko matkallani nähnyt vielä mitään niin tavatonta, niin outoa, kuin näin tultuani eteläpuolella Münsterin kaupungin taas vuoriseutuun. Olin kyllä Ruotsista saakka saanut ihmetellä maan- ja karjanhoitoa mitä korkeimmilleen kohonneena, olin nähnyt outoja tapoja, outoja rakennuksia, suuria kaupunkeja, ankarata liikettä, kanavia, rautateitä ja tehtaita, olin myös nähnyt mitä ihanimpia maiseimia ja rehevimpää luontoa ja kulkenut kolkkoja asujaimettomia seutujakin, mutta kaikkialla oli luonto jotenkin ollut luontonaan, maa maanaan. Ihmistäki oli niitä kyllä muodostanut ja muokkaellut, mutta en missään ollut nähnyt niitä niin tahrattuina ja revittyinä kuin nyt, tullessani äkipäätä Westsalin kivihiiikaivoksien ja äärettömien tehtaitten seutuville, ja minua epäilytti, että tokkohan poljenkaan pyörällä eteenpäin.

Siellä sai koko maa kumman näön, ilma ja taivaan laki sai toisen muodon, ruoho ja puut, missä niitä oli, huoneet, ihmiset, kaikki muuttuivat; kaikki mitä ikinä silmiini sattui, oli pölyistä ja mustaa ja muistutti vaan kivihiiiltä. Yksin maantiekkin oli mustaa kuin sysi. Tuhansista korkeista ja nokisista piipuista tuprueli sankean mustaa savua, joka levisi kaikkialle taivaalle niin kuin synkkä, läpinäkymätön pilvi, ja ilma katkusi kivihiihin kärylle niin että teki pahaa nenään. Olin niin ihmeissäni, ett'en aluksi tiennyt kuin olla kuin elää.

Kun tulin Dortmundin kaupungin vaiheille, taajenivat tehtaot niin, että oli savupiippua kuin metsää. Puitten lehdillä ja ruohikossa tien varrella oli paksu, musta talma, joten ne näyttivät ihan surkastuneilta. Kasarmien tapaiset työmiesten rakennukset olivat savuttuneita, näköjään ilkeän likaisia paikoin rikkinäisine ikkunaruuuineen. Jos tuli kuorma vastaani, ei siinä milloinkaan ollut muuta kuin kivihiiiltä tai rämisevää rautaa. Jokapuolelta kuului kalketta ja kolketta, räiskettä ja koneitten korvia särkevää vihellystä.

Missä hiiiltä nostettiin maasta, siinä ei luutaan päällä suuria rakennuksia; autolla höyrykoneet ja pari piippua vaan ja niitten lähistöllä vuoren kaltaiset tasat kelvotonta soraa, jota siihen oli kaivoksesta nostettu ja yhä nostettiin, työnnettiin vaunuilla spiraalin tapaan kulkevia kiskoja myöten ylös läjän huipulle ja santaa romautettiin siitä alas entisen lisäksi.

Suudusta kulkee rautatiet ristiin rastiin. Suu-

remmilla kulkee höyryveturit, hinaten mustissa rautaisista vaunuista mustaa tavarata, pienemmillä kiskoo vaunuja hevoiset. Rautateitten, soraisien ja tornimaisten piippujen alla, syvällä maan sisässä huhtoivat miehet kuokkineen ja lamppuineen. Joskus sortuu maa, tai tulee muu vaurio ja miehet kuolevat omaan kuoppaansa, toisinaan taas rynnistävät miehet äkäisinä ilmoille ja kreikkaavat.

Sellaista oli seutu, johon olin joutunut ja sitä kesti yhtämittaa noin 130 kilometriä, Reinin laaksoon saakka. Hauskaa se ei ollut polkupyörällä kulkea eikä matkakaan oikein edistynyt, sillä toisinaan eksyinkin teitten paljouden tähden, niin että viivyin siellä mustassa vyöhykkeessä katsomatta päivää.

Päiväsaikaan näin hyvin vähän ihmisiä liikkeellä, ainoastaan kuormanajajia ja naisia, jotka tavallisesti ryhmittäin löpöttelivät kasarmiensa edustalla kadulla, sekä lapsia, joita tavan takaa hyökkäsi aika liuta eteeni ja perääni, kirkuen yhdestä suusta, minkä jaksoivat: säkocipää-ää, ja nakkelivat perääni teippiä, pieniä kiviä ja mitä käsiin sattui niin että pyörän varttinät helisi. Joskus suutuin ja karkasin pyörällä alas, mutta silloin sain räkisevän akkparven ympärilleni, ja oli paras koittaa eteenpäin taas. Mutta kun tuli ruokatunti, niin silloin vilisi miestä kaikki paikat. Ne olivat mustia kuin neekerit, lieriät, matalat hatut päässä, hihansuut ja housujen lahkeet tiukasti kiinni jamottuina, rautapohjaiset kengät jalassa ja pieni rautatuen lamppu vyöllä. Joka kapakan he täyttivät ihan sullomalla jyödä hökäisivät, joivat seidelin toisensa perään ja ottivat ryyppyn ryyppyn päälle, nokesivat kaikki ravintolain sanomalehdet melkein tolkun saameitoniksi – ja katosivat taas yhtä äkkiä maan alle. Illalla, kun he taas olivat tulleet ilmoille ja pesseet naamansa niin puhtaiksi kuin ne lähti, olivat he melkein joka mies hienossa oluen käynnissä.

Lähellä Dortmundia jouduin kovaan rähäkään kaivosmiesten kanssa. Lapset, kuten tavallista ympäröivät minut jokapuolelta ja vaikka koitin ajaa niin hiljaa ja varovasti kuin suinkin, sattui kumminkin pyöräni polkusin yhtä tyttöräpälettä päähän. Hän meni kumoon ja loukkasi vähän itseänsä. Siinä melu syntyi. Humalaista miestä ja pelottavaa akkaa hyökkäsi ympärilleni joka haarella ja saarsi minut kokonaan. Olin heti noussut pyörältä alas ja seisoin siinä keskellä tuumien, että mitenkähän tässä käy; vaan kukaan ei sentään käynyt minuun käsiksi, tavoittivat vaan pyörääni ja käskivät seuraamaan ”polizeihin”. Olisi tain-

nut asiasta tulla pitkätkin rettelöt, mutta muuan mies joukosta rupesi tuumimaan, että ehkä herra sovittaa asian rahalla. Lapsen isä, joka siinä pääkomentoa piti, suostui kolmeen markkaan, mutta niin kävi lopulta, ett’ei minun sitäkään pientä vaatimusta tarvinnut suorittaa vähistä rahoistani, sillä miehille syntyi ankara riita keskenänsä. Aluksi olivat kyllä kaikki yhtä mieltä, vaan kun ne, jotka olivat tulleet toiselta puolen katua, näkivät minun todellakin ottavan rahaa kouraani, kielsivät he jyrkästi minua maksamasta ja rupesivat rahan vaatijat täysin suin haukkumaan; vai vielä rahaa sille hävyttömälle juomarille, kylläpä hänessä sitten taas olisi herraa. Aina synnissä, ett’ei vaali lapsiaan, ja jos tahtoo, niin ruvetkoon oikeuden käyntiin. Olkaa hyvä ja antakaa hänelle vaan osoitteenne, sanottiin minulle, kyllä meitä on tässä todistajia, ett’ei teissä ollut syyntä. Minua alkoi naurattaa kun osoitettani pyydettiin, vaan kun se oli enemmistön päätös. Kirjoitin heille osoitteena ja tarkkaan kirjoitinkin, että osaisivat tulla haastetta antamaan. Sitte pääsin vapaasti jatkamaan matkaani ja miehet jäivät tarkastamaan taskukirjani lehteä. Barmen-Elberselbin vaiheilla harhailin kokonaisen päivän. Vaikka tutkin karttaani ja kyselin tietä, päätin sentään eräässä kohti hairautumaan oikealta suunnalta niin, että kuljin jo muutamia kilometriä takaisin kotiinkin päin. Sattui olemaan silloin paahtavan kuuma päivä ja olisin toisinaan kernaasti hettäytynyt joinkin siimekseen, nurmikolle, vaan sellaista ei ollutkaan saatavissa. Tuskin viitsi istua pölyiselle tienayrälle.

Itse Barmen-Elberselbin kaupungissa ei pääse eksymään, vaikkapa koittaisikin, joll’ei ota kiivetäkseen ylitse jyrkkäin vuorien, jotka pusertavat kaupungin väliinsä niin kapeaksi, että sen pituutta on täytynyt venyttää kiusoittaviin saakka ennen kuin on saatu tarpeeksi tehtaita sopimaan siihen. Kapea katu mutkitteli ja jatkui yhä eteenpäin, niin että pisti vihakseni. Kun olin marssinut läpi Barmenin, tuntui kuin olisi sitä ollut jo penikulma ja ilman mitään huomattavaa rajaa alkoi siitä he Elber_____, jota kesti vieläkin pitemmältä. Mutta urikalla mitaten ei niitä taida sentään olla kuin yhteensä noin 6 virstaa. Paikoin olivat rakennukset toisella puolen katua koko matkan ylempänä kuin toisella puolella; talo oli pistetty vaan sinne jyrkkään rinteeseen ja näytti vallan kammottavalta kuin katsoin pääni päälle, – se oli kuin niskaani sortumassa.

(Jatk.)

UUSI SUOMETAR

N:o 130 A. – 8.6.1890

Polkupyörällä Pariisiin.

(Jatk. 126 n:roon.)

Solingen, johon sen jälkeen tulin, oli jotenkin samaa tyyliä kuin Barmenkin, vaikka korkeaimmalla paikalla. Ahdas oli sekin, ihan täynnä tehtaita, ja pelkkä vasarain kalke oli siellä panna korvat lumpeen. Mutta kun siitä aloin laskea alas Reinin laaksoon, puhdistui ja väljeni seutu kerrassaan. Tehtaat ja noki loppuivat ja kuljin taas mitä ihanimpien vainioitten ja vankkojen maatiolojen keskellä. Oli oikein vapaa ja kepeä polkea, päästyäni tuosta tehdasseudusta, jossa mielestäni olin kulkenut ikään kuin jonkinlaisessa kitsauksessa ja umpinaisuudessa. Mutta ”olihan sekin metsä nähty” sanoi Hollolan Kustaa, ja olinhan muun muassa sitäkin saanut omin silmin ihmettää, mitenkä kivihiiltä, tuota ainetta, jonka avulla maailmassa niin äärettömän paljon on eteenpäin pyritty ja valoon päin päästy, nostetaan pimeästä syvyydestä.

Heinäkuun 23 päivänä iltapuoleen eroitin etäältä edessäni kaksi suippoa tornia, jotka kohosivat aivan samasta kohti ja heti arvasin ne Kölnerbomin torneiksi. Uteliaisuudella poljin suuraa ja tasaista tietä tuota vanhaa, kuulua kirkko-kaupunkia kohti ja kohti Reiniä, josta niin paljon olin kuullut puhuttavan ja joka on Saksalaisten ylpeys; enkä kauan viipynytkään, kuin jo astuin pyörältä alas Wilhelmissä, joka on melkein vastapäätä Kölniä jokirannassa.

Rein-virta ei minuun vaikuttanut hetikään, niin kuin olin odottanut. – Olen usein huomannut, että kun jotain paikkaa edeltäpäin kuvittelee mielessään, näkee siitä kuvia ja kuulee sitä paljon ylistettävän, niin sillä hetkellä kun sen ensi kertaa silmin näkee ja tietää, että tuossa se nyt on, vähenee sen suuruus melkoisesti.

Mutta tässä kohti olisin syy oikeastaan siinä, että se on ylä-Rein, vuoristossa, joka on kauneudestaan kuuluksi tullut, ja virrasta, jota katselin vaan muutaman virstan matkalla.

Rein ei suinkaan ”rientänyt tyynenä” Kölnin alla, vaan riensi se sellaista kyytiä, että vesi loikui pinnalla, vaikka maa siinä kohti näyttää valan tasaiselta, Leveydeltään ja näöltään on virta siinä jotenkin samanlainen kuin meidän Vuoksi Siitolan kohdalta, ehken lähemmä 20 syltä leveä,

mutta vesi vaan on tavattoman harmaata.

Liike on Reinillä ankara. Höyryjä kulkee sillä tuhkataajaan, toisilla pitkät jonot tavaralotjia perässä, eikä tarvitse sitä kauan katsella, ennen kuin huomaa, että se on mahtavimpia valtasuonia Keski-Euroopassa. Erinomainen liike sillä ihmeyttikin minua enemmän, kuin itse virta virtanaan.

Rülheimistä kävelin pitkin lauttasiltaa ylitse, muistellen tuota tuttua marssia vanhoilta sota-ajoilta: ”se aseemme Reinin rannoille toi – -.” Silta katkaistiin vähän päästä höyryllä käyvällä koneella, että laivat pääsivät kulkemaan ja vaikka se toimi kävi kuin pyryä, syntyi sentään katkaisukohdalla sellainen tungos, että olivat työntää veteen.

Kun Köln on hiukkasen ylempänä Rülheimiä, tulin ylitse päästyäni kulkemaan vähän matkaa Reinin rantaäyrästä. Siinä oli komeita puistoja: keisarin puisto, kasvi- ja eläintieteellinen puisto ja paljon muuta. Iloa ja musiikkia kuului silloin illan suussa joka taholta. Joku ”Ausstellung” näkyi olevan joka puistossa ja kansaa liikkui siellä kaiken kirjavata. Kypäriäitä sotilaita kulki joukoittain – Köln on suuri linnoitus – jokaisella tyttö käsipuolella kuten kelpo sotilaalla ainakin, hieno joukko ratsasti tai ajoi vaunuissa, kaikki ravintolain edustat olivat kansaa täynnä ja olutta sekä viiniä huudettiin niin, että sinimekkoiset kyyppärit saivat olla katkeamattomassa juoksussa. – Oikeinpa huvitti nähdä taas monesta päivästä senlaatuista elämää, ihan kuin olisin tullut hankalalta merimatkalta hauskaan satamaan. Ja tavallaan minä Kölniä satamana pidinkin, sillä olinpa nyt polkenut kolmannen ”viikon väliin” noin 490 kilometriä Hampurista.

Kun puistot loppui, tulin valliaukkojen ja kaivantojen kautta kaupunkiin. Se oli lähempätä valleja kaunista ja uudenaikaista, mutta turkainen miksi se sitten muuttui kun tulin keskiosaan. Niin olin kuin labyrintissä ainakin. Kapeita, mutkaisia katuja oli ylen taajassa, rakennukset kaikki ijänikuisen näköisiä, minkä jyrkkä pääty, minkä kylki kadulle päin. Joistakuista oli yläkerta sortunut alas, ja siellä kasvoi seinämuurien päällä pensaita ja ruohoa. Vanhoja muurien jätteitä näkyi siellä ja täällä ja kummeksinkin, ettei niitä oltu korjattu pois, kun ilmankin tuntui paikat ahtailta. Parissa kohti kuljin ohitse kirkon oven, vaikka niiksi niitä en olisi huomannut, jollen olisi ovenpielissä ränstyneen kiviseinän sisässä nähnyt py-

hän kuvia ja sisältä kuullut messua, sillä kirkot olivat kadussa kiinni ja seinä seinässä muiden rakennusten kanssa.

Kummeksien mihin se tuomiokirkko oli hukunut, kun en enää pitkään aikaan ollut nähnyt sen tornia, vaan siinä samassapa tulinkin ihan sen edustalle niin kuin pussin suusta, ja korkealta pääni päältä kuulin kumean kellojen soiton kuin taivaasta.

Sillä kertaa en vielä katsellut tuota maan-kuulua temppeleitä pitemmältä, kuin että parahiksi sain niskani jäykäksi, tavoitellessani silmiini tornien huippuja – ja ajattelin, että mitä hän enää Eiffeltorni Parisissa! Minulla oli sillä kertaa kiirenpätä tehtävät, kuin katsella kirkkoja ja riensinkin heti ennen pimeän tuloa hakemaan postikonttoria, sillä pitihän minulle olla siellä rahaa.

Postikonttorin löysin kyllä, mutta rahakirjettä ei ollut; se oli jollain tavalla joutunut harhaan, sillä lähetetty se kyllä oli, kuten toisessa kirjeessä, jonka sain, mainittiin. Vähän levottomana läksi siitä, sillä ei ollut minulla enää kuin muutama markka taskussa, mutta olin siinä toivossa sentään, että tuleehan se huomenna varmaan. Mutta sitä ei tullut huomenna eikä ylihuomenna, eikä ennen kuin vasta viikon päästä. Tahtomalla ja tahtomatta täytyi minun olla viikko Kölnissä, kokonainen viikko täynnä harmia ja seikkailuja.

Toisena päivänä läksin ensi töikseni tarkemmin katsastelemaan kaupunkia ja menin tietysti aluksi aamumessun aikana Domiin, sillä sehän on keskipiste Kölnissä.

Yksi vika on sillä suuren suurella kirkolla ja se on se, ettei sitä miltään puolen voi etäältä katsella, kokonaisuudessaan, sillä sitä ympäröi kaikenlaiset vanhat rakennukset niin läheltä, ettei ole juuri muuta kuin katu välissä.

Jokainen tietää ainakin kuvasta, minkä näköinen Kölnin tuomiokirkko on päältänähden, enkä minä rupeakaan siitä selkoa tekemään, sillä se kävisi minulle vaikeaksi. Mutta sisäpuolesta sanon sen verran, että ajateltakoon kirkkoa, joka on 70 sylvä pitkä, 40 sylvä leveä ja jonka kivistä valvattu, pieniin kupuihin jaettu laki kohoaa mahtavien pylväitten päällä 25 sylvä korkealle niin saa käsityksen sen sisäpuolesta ko'osta. Sen sileäksi hiotulla kivilattialla, jossa ei penkit suurin liikettä estä, voisi vapaasti marsittaa pataljonan sotaväkeä. Kun ajattelee vielä, että kirkko on aina hämärä, sillä sen kym-

mensylyiset ikkunat ovat aivan länteen maalatut raamatun kuvia, joka estää päivän valon pääsemästä sisään, kun ajattelee, että seinät ovat syylimääriä paksut, niin että tuskin kanunain pauke kaupungilla häiritsisi sen sisällistä rauhaa, ja kun vielä ajattelee kuinka siellä syvässä hiljaisuudessa urkujen suloinen soitto, kuoropoikain laulu ja pappiparven messu sekaantuu monissa holveissa yhtämittäiseksi jyleäksi hyminäksi, ettei ollenkaan tiedä, tuleeko äänet lattian alta, vai katosta, niin ei ole ihmettelemistä, että minut siellä valtasi sellainen tunne, kuin olisin vähän pelännyt ja tahtonut juosta piiloon. Eikä ole liioin kumma, että katolinen kirkko jo moisilla rakennuksilla on hurmannut ihmisiä hulluuteen saakka.

Messun kestäessä en päässyt siellä liikkumaan, sillä kun yritin, tuli punaiseen viittaan ja pytyntapaiseen lakkiin puettu mies, ja kielsi sen hyvin kiivoilla ja juhlallisilla liikkeillä, ja jollei siitä totellut, kohotti hän hiljaa tottelemattoman eteen pitkää sauvaansa, jonka päässä oli ristiin-aulitun kuva. Vaan kun messu loppui, sai pienestä maksusta kulkea domissa mihin vaan tahtoi ja kävelin minäkin ensi päivänä siellä muutamia virstoja.

Ihmeteltävää on domissa se erinomainen hienous ja aistii, millä joka paikka, jokikinen kivi on muodostettu, ja se ääretön työ, mikä siihen on haaskattu. Siinä on tuskin kynnärän alaa suoraa seinää, vaan joka paikkaan on hakattu koristetta ja koko kirkko on niin kuin tuhansista suippotyylisistä pikkukirkoista kokoonpantu ja missä ikänä on joku kolo, mihin pyhän kuva on sopinut, niin siinä se seistä töröttää kivistä hakattuna.

Sinä päivänä kävin kahdesti postissa, vaan ei mitään! Alakuloisena mittailin kaupunkia.

Seuraavana aamuna, 25p. heinäkuuta, oli lakkarissani enää 2 groschenia, kuparista kymmenpennin lanttia, ja lähin mies, jolta olisi sopinut ”vipata viitonen”, oli lintujen tietäkin 150 peniikulman päässä. Menin murheilla mielin taas domiin ja olin ainakin yhtä totinen kuin totisin, hurskaasti rukoileva katolilainen siellä.

Peljätti vähän mennä postiinkin, kun ajattelin, ett'ei olisi nytkään vielä mitään ja ostin molemmilla rahoillani viiniä vahvikkeeksi – ja menin, mutta yhtä turhaan kuin ennenkin. Nyt menin asuntooni ja selvitin isännälle asian, vaan hän ei sanonut sille mitään voivansa. Tarjosin pyörääni panttiin; hän ei huolinut siitä, mutta auttoi sen-

tään minua siten, että kirjoitti pitkän listan, jossa taisi olla puolet Kölnin juutalaisista ja sanoi, että siinä on auttajia.

Taluttelin sitten pyörääni puoli päivää, vaan mitään ei heltinyt, sillä juutalainen siellä ei huoli muusta kuin kullasta ja hopeasta, ja niitä juuri minulla ei ollut. En pannut, hölmö, kotoa lähtiessä edes kelloa mukaani, sillä ajattelin, että mitä sitä kulettelen, kun en kumminkaan ole minuuteista riippuva, vaan saan lähteä miten kullonkin haluttua.

Lopulta menin domhof^osta erääseen ravintolaan ja tuumin siellä, niin huolettoman näköisenä kuin mahdollista että nyt pitäisi sada viiniä janoonsa, vaan ei ole muuta likoontantavata kuin pyörä tuosta.

”Kellneri” kutsui isännän ja se ijäti muistossani pysyvä, lihava pyöreänaamainen saksalainen antoi minulle 40 R:markkaa rahaa. Se ei ollut suuri summa, vaan sillä kertaa enemmän kuin tarpeeksi.

Kölniä katselin heti toisilla silmillä ja siellä alkoi olla hauskaakin.

Pyöräni sai oppia saksaa neljä päivää ja minä itse koitin kuluttaa aikaani miten parhain taisin. Toisinaan oleskelin Reinaulla, Reinin rantavallilla ja katselin melskeistä menoa joella, toisinaan taas kaupungin ulkopuolella herttaisissa puistoissa hakaten ajan kuluksi päähäni ”der perfecte Franzosia”, tai tein pieniä kävelyjä maaseutuun, etenkin Aachenin tielle, jonka varrella Kölnin hautuumaan vanhat komeat hautapatsaat ja siimekkäät lehtokäytävät huvittivat minua. Tein pari pientä ”tuuria” Reiniäkin pitkin.

Kaupungissa kuljin katsottavissa paikoissa minkä ennätin ja aamusilla tarkastelin hyörinätä kaduilla, toreilla ja suurissa myöntihalleissa. Silloin pakkautui sinne maalaisia kaikilta haaroilta, mitä ajaen kahdella kamelinkorkuisella hevosella suuria kömpelöitä nelipyöriä niin että kapeat kadut kumisi, mikä taas sievillä kaksipyöräisillä mölisevä aasi valjaissa, mikä lasketti suurella koiraparilla niin että kivet väistyi. Paljon tavarain kuljetettiin myös käsikärryillä, mutta silloin oli kaikilla kärryjen alla akselista vetämässä koira. Kaikki he toivat paraasta päästä hedelmiä, kaikenlaatuisia juurikasvia, kaaliksia ja maitoa. Samanlaisia tavaroita kantoivat myös joukoittan naiset pyöreissä vasuissa päänsä päällä ja siten toivat Reinin kalastajat saaliinsa kaupunkiin. Toisinaan mennä hippasi ohitseni sinisukkainen tyttö, tummassa, lyhyessä hameessa, kantaen va-

sussaan paljaan päänsä päällä hedelmiä, kukkia ja ja muuta sellaista, helakalla äänellä huudellen.

Sillä puolen maailmaa näytti yleensä olevan katukauppiaita äärettömän paljon, verraten meidän puoleen, ja tavaton taito oli ihmisillä kantaa tavaroita päänsä päällä ja laulavalla äänellä tehdä selkoa koppiensa sisällyksestä.

Päiväni kuluivat mainiosta katsellessani oudon maan outoa elämää ja hyvin menivät illatkin, jolloin paras liike oli kaupungin monen monissa viini- ja oluttuvissa, puistoissa ja muissa yleisissä huvipaikoissa.

Keisarin silloinen matka oli kaikkialla yleisenä puheenaineena. – Oman maan sotaväkeä ylistettiin ja kyseltiin minultakin, että eikö ole mahtavat? Mutta ranskalaista parjattiin ja Pariisin näyttelyä, josta Saksan lehdet järjestään tuntuivat kertovan siihen suuntaan, että jos pienikin pätkä oli annettu kiitosta sille, seurasi sitä aina joku ”mutta”.

Usein sanottiin minulle, ett’ei tule Pariisiin menostani mitään sillä mitenkä voisin päästä sisään sinne, koska sinne ei lasketa edes Saksan upseereita! Muuten kun puheisiin jouduttiin, pidettiin minua tavallisesti ruotsalaisena, joll’en tehnyt tarkempaa selkoa, kuin että sanoin itseäni suomalaiseksi, sillä useimmat eivät tienneet Suomesta lainkaan, ja tarvittiin pitkät selitykset ennen kuin tuli oikea tolkkua kansallisuudestani, kun en tahtonu venäläisenäkään kulkea. Tämä tuntuu kummalta niin läheisessä maassa kuin Saksassa, mutta niin se on, että joka ei siellä ole enämpätä lukenut kuin tavalliset koulukurssit, se ei tiedä nimestä ”Finland” eikä ”Finne” eri kansallisuutena, niin mitään. Rannikolla kyllä tiesivät hyvinkin eroittaa ”Ruis-finnen” venäläisestä ja ruotsalaisesta.

28 päivänä tapasin erään tilanomistajan Noblenzin tienoilta, tultiin tuttaviksi ja hän tarjoutui ottaman minut mukaansa tilallensa, kunnes voin matkaani jatkaa, ja huomenna piti lähettämän yhdessä laivalla.

Oli Kölnissä ollessani jo valmistunut itsensäkin se tuuma, että kulkisin jonkun mutkan Reiniä ylöspäin, joko pyörällä tai laivalla, ja läksisin sitten sieltä jostain Lothringin kautta Parisia kohti, eteläpuolitse Belgian, sillä kaikki joilta kyselin tiesuhteita Ranskan puolella, niin kuin esim. joiltakuilta sporttimiehiltä, tiesivät yleensä etelämpänä Ranskassa olevan paremmat tiet kuin pohjaisissa osassa ja Belgiasta. En tavannut sentään ketään, joka itse olisi Ranskan maanteitä

kulkenut, paitse vanhoja sotilaita vuodelta 1870, ja he vakuuttivat yksimielisesti, että kyllä ainakin silloin voi Lothringista Pariisiin”ein schöner Weg”.

Päätin lähteä Noblenzilaisen kanssa hänen luokseen ja hommasin jo, että saisin rahani ja pyöräni perästä lähetetyiksi, vaan ennen kuin ehdimme lähteä, tulikin jo rahat 29 päivänä. Se oli sitä parempi, kaikki oli vallan hyvin taas ja olimme matkaan valmiit, mutta siinä tuli käännös, jota kaduin sitten monta kertaa ja melkeinpä nytkin vielä.

Tapasin näen samana päivänä niin kuin kummallisen sattuman kautta erään toisen Pari-

sin pyrkivän ulkolaisen pyörämiehen, joka juuri saapui Kölniin. Se oli eräs norjalainen typografi, josta olin kuullut jo Flenspurissa kerrottavan, missä hän oli ollut vähää ennen minua. – Liekö pitänyt hänkin pyöräänsä pantissa, kun niin kau’an oli tiellä viipynyt, että nyt vasta saavutti minut. – Hän pyrki kaikin mokomin minua heittämään oman matkasuuntani ja seuraamaan itseänsä Belgian kautta, jossa kehui olevan hyvät tiet kylläkin. Olin tovin kahden vaiheilla, mitä piti tekemäni, mutta norjalaisen puoli voitti, sillä hän, pohjoismaalainen, tuntui vähän kuin orpanalta; ja niin me läksimme yhtenä Kölnistä 30 päivä heinäkuuta ajamaan Acheniin vievää tietä.

Tekstin puhtaaksikirjoitus ja taitto:

Siirtolaisuusinstituutti

<http://www.migrationinstitute.fi>

Alkuperäistekstit haettavissa

Historiallisesta sanomalehtikirjastosta osoitteessa:

<http://digi.lib.helsinki.fi/sanomalehti>

Yksittäisen lehden numero löytyy helpoimmin sivuston **selailu**-toiminnon kautta.

Kansalliskirjaston DIGITOIDUT AINEISTOT

Suomeksi | På svenska | In English

Etusivu

Sanomalehdet

Pienpainatteet

Aikakauslehdet

Muut tietokannat ja verkkoaineistot

HISTORIALLINEN SANOMALEHTIKIRJASTO

Pääsivu

Selailu

Haku

Tarkennettu haku

Artikkelihakemisto

Palaute

Tervetuloa tutustumaan Suomen historiaan ja menneeseen aikaan vanhojen sanomalehtien kautta!

för Helsingfors och L